

ΔΑΦΝΗ

Περιοδική έκδοση, προσφορά αγάπης στον τόπο που μας γέννησε. Έτος 6ο Φύλλο 12ο Ιούλιος 2004

Η Γοργόνα των Οινουσσών
Της Χιώτισσας γλύπτριας Μαίρης Παπακωνσταντίνου

ΔΑΦΝΗ

Περιοδική έκδοση, προσφορά
αγάπης στον τόπο που μας γέννησε
*

Έτος 6ο
Αριθμός φύλλου 12
Ιούλιος 2004
*

Ιδιοκτησία:

Περιοδικό «Δάφνη»
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία
Δαφνώνας, Χίος 82100
*

www.dafninet.gr

E-mail: info@dafninet.gr
*

Υπεύθυνος έκδοσης
σύνταξη, σελιδοποίηση,
εκτύπωση και επικοινωνία,

Βαγγέλης Ρουφάκης
Τηλέφωνο-Φαξ: (22710) 78-353
Κινητό: 6942 026026
E-mail: vroufak@otenet.gr
*

ISSN: 1108-9016
*

Διανέμεται δωρεάν στα μέλη,
τους φίλους και τους χορηγούς
της «Δάφνης» σ' όλο τον κόσμο.
*

Γραφτείτε σήμερα
Μέλη, Φίλοι, ή Χορηγοί
στη «Δάφνη»
*

Εξώφυλλο:
«Η Γοργόνα των Οινουσσών»
Έργο της Χιώτισσας γλύπτριας
Μαίρης Παπακωνσταντίνου
Φωτογραφία Βαγγέλη Ρουφάκη
*

Οπισθόφυλλο:
Σκίτσο από τη σειρά
«Η αρπαγή της Ευρώπης»
Της Χιώτισσας γλύπτριας
Μαίρης Παπακωνστατίνου
*

Το Νεί

Στ' ακρογιαλιού τις πέτρες, χωριστά,
εκεί που σβουν τα Τούρκικα σοκάκια,
μακριά από τα χαρέμια τα κλειστά,
κάνουνε κέφι νιόβγαλα Τουρκάκια.

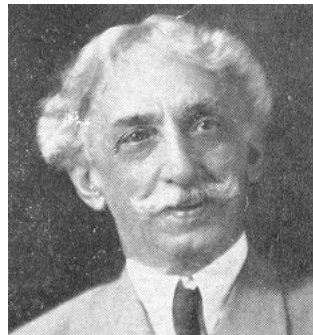
Παιδάκι γλυκομάγουλο βαστά
γιομάτα με μαστίχα καραφάκια
κι ένας, σιμά, Δερβίσης, με σβηστά
τα μάτια, τους γλεντά με τραγουδάκια.

Και κολλητό στο στόμα του το Νεί
πότε λαγγεύει, πότε σιγόκλαιει...

Κι ενώ τριγύρω η νύχτα αχνοσιωπά,

εκείνος, κοιμισμένος στα όνειρά του,
ξεσχίζει σε τραγούδια την καρδιά του,
όχι γι' αυτούς, για κείνη που αγαπά...

«Εγκυκλοπαιδικόν Ημερολόγιον 1931»
Μιχ. Αργυρόπουλος

Ο Σμυρναίος ποιητής των
«Τραγουδιών της Ανατολής»
Μιχ. Αργυρόπουλος. Βουλευ-
τής Αθηνών και αντιπρόεδρος
της Βουλής

Ευχαριστούμε Θερμά

Τους ομογενείς Σταύρο Χαβιάρα, Μιχάλη Κουλου-
ρούδη καθώς και τον Σύλλογο Δαφνουσίων Αττι-
κής για τα διάφορα ποσά, που για ενίσχυση του
Περιοδικού μας έδωσαν, βοηθώντας έτσι το έργο
μας που μοναδικό στόχο και σκοπό έχει την ανάδει-
ξη του τόπου μας.

Επίσης ευχαριστούμε όλους όσους με κάθε τρόπο
μας βοηθούν στην προσπάθειά μας.

Ευχόμαστε και άλλοι να μιμηθούν το παράδειγμά
τους και το Περιοδικό μας να συνεχίσει τις εκδό-
σεις και τις λοιπές δραστηριότητές του, χωρίς οικο-
νομικά προβλήματα.

Καλοκαίρι

Το καλοκαίρι ήλθε πάλι. Οι παραλίες ξαναγέμισαν με λουόμενους και οι ταβέρνες με λάτρεις του φαγητού και του ποτού. Τα άδεια σπίτια στα χωριά μας (και όχι μόνο) γέμισαν λίγο πιο νωρίς φέτος, λόγω Ολυμπιάδας. Οι εκτός Ελλάδας που δε θα παρακολουθήσουν τους Ολυμπιακούς Αγώνες ήλθαν νωρίτερα, ενώ οι εξ Αθηνών και γενικά οι από Ελλάδα προερχόμενοι, κάνουν τις διακοπές τους νωρίτερα για να παρακολουθήσουν τον Αύγουστο και Σεπτέμβριο τους Αγώνες, Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς.

Κάποιοι βέβαια παραπονούνται ότι δεν έχουμε τους επισκέπτες που είχαμε άλλες χρονιές.

Ίσως έχουν δίκιο. Το σίγουρο είναι ότι οι επισκέπτες έχουν περισσότερο δίκιο. Γιατί να μας επισκεφθούν δηλαδή; Για τα ωραία μας τα μάτια; Δε λέω. Ωραίο το νησί μας.

Αλλά συγκοινωνίες δεν έχουμε. Υπηρεσίες καλές δεν προσφέρουμε (με κάποιες εξαιρέσεις). Οι τιμές μας, δεν είναι οι καλύτερες.

Και η αρνητική διαφήμιση δίνει και παίρνει. Πόσες φορές τελευταία στα αθηναϊκά κανάλια δεν γίναμε βούκινο; Τη μια με φασαρίες σε αθλητικούς χώρους(!!), την άλλη η διαμάχη για το αν είναι κατάλληλο για πόσιμο το νερό της πόλης, η περίπτωση Κορομηλά-Χίων επιχειρηματιών...

Βέβαια είδαμε και... γαστρονομική προβολή. Ήταν και πετυχημένη, αλλά δε φτάνει.

Η προβολή του νησιού μας είναι ελλιπέστατη. Ξεπερασμένες οι μέθοδοι. Προβάλλονται μόνο ορισμένα σημεία του νησιού (Κάμπος, Μεσαιωνικά χωριά και κάτι λίγα ακόμα) ενώ παραγνωρίζονται οι ομορφιές και η ιστορία του υπόλοιπου νησιού (δεν πιστεύουμε ότι δεν τα γνωρίζουν οι έχοντες την ευθύνη). Ευχή μας να διαψευσθούμε όλοι και η χρονιά της Ολυμπιάδας να φέρει στην Πατρίδα μας και τη Χίο τόσο κόσμο, όσο ποτέ (αν και δεν πιστεύω πως μπορεί να γίνει κάτι μόνο με ευχές).

Εν πάση περιπτώσει, μέσα σ' αυτό το κλίμα και μετά από ένα ταξίδι σε πολλά μέρη της Ελλάδας (ίσως αυτό μ' έκανε να γκρινιάζω) «κτίζεται» το δωδέκατο τεύχος της «Δάφνης».

Με τη Γλύπτρια Μαίρη Παπακωνσταντίνου στα αποκαλυπτήρια της προτομής της Πασιθέας Ζουρούδη-Σαλιγκάρου (Χολαργός 19-5-04)

Με αφορμή την προτομή του Ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Άμαντου που ο Δήμος Καμποχώρων θα τοποθετήσει στο Ζυφιά και φιλοτεχνεί η Μαίρη Παπακωνσταντίνου, αφιερώνουμε αρκετές σελίδες του περιοδικού μας στη Χιώτισσα γλύπτρια.

Για τις Οινούσσες λίγες σελίδες, στο Ξενοφώντα Δάντη και τους Ολυμπιακούς ένα αφιέρωμα, για την Δημοτική Πινακοθήκη δυο λόγια στα δέκα χρόνια λειτουργίας της, στον Κοραή λίγες φωτογραφίες από το αρχείο μου και πως βλέπουν οι

άλλοι τη Χίο μας, είναι τα βασικότερα σημεία στο καλοκαιρινό μας περιοδικό.

Αυτή τη φορά εκδίδουμε τα μισά περίπου αντίτυπα για λόγους... λιτότητας.

Στο επόμενο αν φυσικά κυκλοφορήσει, θα δούμε...

Πρέπει να χρηματοδοτήσω και το βιβλίο του αείμνηστου Πέτρου Ι. Μαρτάκη που έπρεπε να κυκλοφορήσει από τα περασμένα Χρι-

στούγεννα, αλλά περιμένοντας τη χρηματοδότηση από το Νομάρχη μας που το είχε υποσχεθεί από τον Μάρτιο του 2003, καθυστέρησα. Επειδή όμως ο Νομάρχης δεν το έβαλε στον προϋπολογισμό και κάπως αργά σκέφτηκε πως... είναι ακριβό και πρέπει να βοηθήσει και άλλος φορέας για την έκδοση, εγώ θα το εκδώσω από το στερημά μου.

Το υποσχέθηκα στον αείμνηστο Πέτρο, όπως υποσχέθηκα και δημόσια μετά τον θάνατό του την ανάρτηση προτομής του στο Δαφνώνα. Κι εγώ που δεν είμαι πολιτικός, τις υποσχέσεις μου τις τηρώ.

Κύριε Νομάρχη (φίλε Πολύδωρε) ευχαριστώ. Ξεχάστε τη «Δάφνη» το μοναδικό έντυπο του Δήμου Καμποχώρων όπου ζείτε, όπως τη ξεχνούσατε πάντα (εκτός από μια επιστολή με παχιά λόγια που μου είχατε στείλει ως Δήμαρχος Καμποχώρων).

Τι θα πείτε όμως στις επόμενες εκλογές στους συγγενείς και φίλους του αείμνηστου Πέτρου όταν τους ζητήσετε να σας ξανανηφίσουν;

Ο χώρος όμως τελείωσε και θέλω στις γραμμές που απομένουν να ευχηθώ σε όλους σας καλό καλοκαίρι με υγεία και στη «Δάφνη» να καταφέρει να επιβιώσει...

Βαγγέλης Ρουφάκης

Μαίρη Παπακωνσταντίνου

Της Δρ Σεβαστής

Ευχαριστώ από καρδιάς τον εκδότη της «Δάφνης» γιατί μου ανέθεσε να γράψω ένα σύντομο κείμενο, για την παγκόσμια γνωστή Χιώτισσα γλύπτρια και φίλη αγαπητή, τη Μαίρη Παπακωνσταντίνου.

Όμως πώς να είναι σύντομο το κείμενο, όταν

Το σπίτι που γεννήθηκε η Μαίρη, στην Ευαγγελίστρια

έχεις να γράψεις για μια γυναίκα που συγκεντρώνει τόσα ιδιαίτερα, τόσα μοναδικά χαρίσματα;

Η Μαίρη γεννήθηκε στη Χίο από πατέρα Αιγνουσιώτη και μητέρα Βρονταδούσαινα. Από τους δυο γονείς, που είδαν το φως και μεγάλωσαν «στις ακρογιαλιές του Ομήρου», η Μαίρη πήρε την αρμύρα του Αιγαίου, που κυλά μαζί με το αίμα στις φλέβες της.

Από μικρή έδειξε τις καλλιτεχνικές της τάσεις. Έβαλε πλήρη να γίνει γλύπτρια. Γέννημα θαλασσινών, βρήκε πρώτα τον καιρό και ταξίδεψε ορθόπλωρα στην Τέχνη, την Τέχνη την αληθινή. Αυτήν που αγάλλει τον άνθρωπο, εξ ου και η λέξη άγαλμα, που τον εξυψώνει, τον ανεβάζει σε σφαίρες πνευματικές, μιλά στη ψυχή του.

Όμως εγώ δεν είμαι ειδική για ν' αποτιμήσω το έργο της, γι' αυτό θα δανειστώ αποσπάσματα από τις κριτικές ειδημόνων δικών μας και ξένων.

Ο αείμνηστος ακαδημαϊκός από την τάξη των Γραμμάτων και των Τεχνών, Σόλων Κυδωνιάτης, μεταξύ πολλών άλλων για το έργο της Μαίρης Παπακωνσταντίνου, γράφει: «Η ενότητα της δουλειάς της από το 1995 κι έπειτα, η Αρπαγή της Ευρώπης, η Μητρότης στο Διάστημα και το Αιγαίο, δείχνει το μέγεθος των δυνατοτήτων της δυνατοτήτων που μορφοποιούνται με καινούρ-

γιες φόρμες στα πλαίσια πάντα μιας χαρακτηριστικά προσωπικής δημιουργίας».

Ο επίσης Ακαδημαϊκός της τάξης των Γραμμάτων και των Τεχνών κ. Χρύσανθος Χρήστου γράφει για τη συμπατριώτισσά μας: «Όλο και σαφέστερα κερδίζουν καθοριστική θέση τα μελωδικά καμπυλόμορφα θέματα και ο περιορισμός στο ουσιαστικό, που δίνει εξαιρετική εκφραστική δύναμη στις πιο χαρακτηριστικές της προσπάθειες».

Ο Γάλλος Ακαδημαϊκός (της Ακαδημίας Καλών Τεχνών) Belmonto, μεταξύ άλλων γράφει: «Εκείνο που περισσότερο υπογραμμίζεται στα έργα της, είναι το πηγαίο αίσθημα που το διοχετεύει στα έργα της και το υψηλό πνευματικό της επίπεδο, που υπάρχει σε όλους τους τομείς της δραστηριότητάς της. Τη χαρακτηρίζει γνώση και σπουδή στα πολιτιστικά της βήματα».

Ο Ρουμάνος καθηγητής της Ιστορίας της Τέχνης B. Brezianou σε έναν ύμνο στην καλλιτέχνηδα με-

Στο Δημοτικό της Ευαγγελίστριας

η Αρχόντισσα της Τέχνης

Χαβιάρα-Καραχάλιου

ταξύ άλλων γράφει: «Έχοντες υπ' όψιν το ταλέντο της, τη δεξιότητα και την επιμονή που τη χαρακτηρίζει, είμαστε βέβαιοι, ότι η Μαίρη Παπακωνσταντίνου βαδίζει προς νέους καλλιτεχνικούς θριάμβους γιατί στη ψυχή της ζει έντονα ο ενθουσιασμός για `κείνες τις υψηλές μορφές όπου κυριαρχούν οι θεοί προστάτες του ωραίου».

Εφημερίδες και περιοδικά στην Ελλάδα και το εξωτερικό κατ' επανάληψη έχουν ασχοληθεί με το ταλέντο της.

Συνήθως μετά από μια έκθεσή της ή μετά από αποκαλυπτήρια έργων της, οι εφημερίδες φιλοξενούν διθυράμβους για τη Χιώτισσα γλύπτρια. Έργα της κοσμούν πολλές πόλεις της Ελλάδας, της Ευρώπης, της Αμερικής, ακόμη και της μακρινής Αυστραλίας.

Το έργο της τόσο πλούσιο και θαυμαστό, ώστε το 1990 προτάθηκε να αντιπροσωπεύσει τη χώρα μας για το βραβείο «Γυναίκα της Ευρώπης». Θα μπορούσα να γράψω βιβλίο ολόκληρο για την απήχηση που έχει το έργο της στους καλλιτεχνικούς κύκλους, εδώ και στο εξωτερικό και όχι μόνο μεταξύ των ειδημόνων, αλλά και σ' όλους εμάς τους άλλους.

Για του λόγου το αληθές θα χρησιμοποιήσω ένα μικρό απόσπασμα απ' το χαιρετισμό του Προέδρου του Ομηρείου Πνευματικού Κέντρου κ. Αντώνη Λάρδα (στα εγκαίνια της έκθεσης έργων της στη Χίο το καλοκαίρι του 2003): «Μπροστά στα έργα της γινόμαστε μάρτυρες μιας κατάστασης, που πέρα από κάθε περιγραφή εκπέμπει και προβάλλει ολόγυρά της την πεμπτουσία πανανθρώπινων ιδανικών, την ατμόσφαιρα της πατρίδας μας και τη γοητεία

που ασκείται μέσα από αυτήν στους πάντες και για πάντα».

Για την καλλιτέχνη λοιπόν βαριές οι περγαμνές και δαψυλοί οι έπαινοι. Εγώ όμως θέλω να γράψω για τη Μαίρη. Τη Χιώτισσα, την αρχόντισσα, τον άνθρωπο που γνωρίζω.

Φοιτήτρια στη Χίο

Μετά απ' όλες αυτές τις επιτυχίες και τις διακρίσεις, δύσκολο να παραμείνεις ο εαυτός σου, ο άνθρωπος του μέτρου, των χαμηλών τόνων.

Ε! Λοιπόν η Μαίρη το έχει καταφέρει. Και είναι θαρρώ η κατάκτηση αυτή μεγαλύτερη απ' όλες τις άλλες. Τόσο στους πνευματικούς κύκλους στους οποίους δικαίως ανήκει, όσο και στις φιλικές της συντροφίες, με μετριοφροσύνη δέχεται τους δίκαιους επαίνους.

Η αντίδραση της πνευματικά καλλιεργημένης προσωπικότητας, που ακτινοβολεί χωρίς να «κραυγάζει». Άλλωστε τα έργα της γλυπτά και ζωγραφικά, χωρίς να παραβλέπουμε τη συγγραφική της δουλειά, «βοούν σε υψηλούς τόνους», κάνοντάς μας όλους περήφανους, φίλους και γνωστούς.

Μαίρη μου να είσαι καλά, να δημιουργείς.

Η Χίος είναι περήφανη για την κόρη της, την πρωτοθυγατέρα της στην Τέχνη.

Στο καράβι του πατέρα της Γιάννη Ποντικού «Άγιος Στέφανος» (1965)

Η σεμνότητα επιβραβεύεται... δεύτερη φορά εκτός Χίου

Ένας σεμνός πνευματικός άνθρωπος της Χίου, συνεργάτης μας στη «Δάφνη» και καλός φίλος, ο Κώστας Αμπανούδης, μας γέμισε περηφάνια και συγκίνηση ακόμα μια φορά όταν στις 28 Μαΐου βρεθήκαμε στην Αθήνα, στο Τριφύλλειο Ίδρυμα Κυθηρίων (Θεμιστοκλέους 5, 7ος όροφος) όπου έγινε το «8ο Συμπόσιο Ποίησης και Δοκιμίου».

Οργανωτές του τριήμερου συμποσίου ήταν ο σύλλογος «Φίλοι του Μουσείου Γ. Δροσίνη» και τα περιοδικά «Αιολικά Γράμματα», «Κουάριος», «Νέα Σκέψη», «Πνευματική Ζωή» και «3η Χιλιετία». Από έγκριτους ομιλητές παρουσιάστηκε το έργο 18 γνωστών Ελλήνων λογοτεχνών, ανάμεσα στους οποίους και ο δικός μας Κώστας, για την ποιητική του συλλογή «Πετροχελίδονα και Ηλιοστάσια» (έκδοση «Δάφνης» 2002).

Την εκδήλωση παρακολούθησαν κορυφαίοι λογοτέχνες, κριτικοί, εκδότες και γενικά άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών.

Ο Εκδότης του περιοδικού «3η Χιλιετία» λογοτέχνης-δικηγόρος Μόσχος Κεφάλας, μίλησε για τον ποιητή και το έργο του με τα καλύτερα λόγια, λέγοντας μεταξύ άλλων τα εξής:

«...και τέλος στη συλλογή «Πετροχελίδονα και Ηλιοστάσια» που του έκδωσε το 2002 ο εκδότης του ευπρόσωπου και έγκυρου περιοδικού της Χίου «Δάφνη», γνωστός Χιώτης, φίλος του πνεύματος και της τέχνης, Βαγγέλης Ρουφάκης, που μας τιμά απόψε με την παρουσία του.

Τα «Πετροχελίδονα και Ηλιοστάσια», είναι το ωριμότερο έργο του ποιητή. Κυκλοφόρησε σε ένα καλαίσθητο τόμο 64 σελίδων με ένα επίσης καλαίσθητο και κομψό εξώφυλλο, που φιλοτέχνησε σε μια ευτυχισμένη στιγμή -όπως φαίνεται- η ταλαντούχος καλλιτέχνη Τίνα Καραχάλιου.

Η συλλογή περιέχει συνολικά 52 ποιήματα που

ξεχωρίζουν για τον έξοχο λυρισμό τους, τον υγιή στοχασμό τους, την χαρακτηριστική τους σαφήνεια, αρετές για τις οποίες, όπως ήταν φυσικό, επαινήθηκε αμέσως από την Ελληνική Εταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων.

Τα ποιήματα αυτά («Πετροχελίδονα και Ηλιοστάσια»), χαρακτηρίστηκαν ως ένας ύμνος στην ποίηση, στην οποία, ο ποιητής άλλωστε αφιερώνει τα πέντε πρώτα ποιήματα (I, II, III, IV, V) της συλλογής καθώς και το τελευταίο της, το «Ακρόστιχο».

Ο ποιητικός του λόγος καιρίος, καθαρός, πειστικός μας αποκαλύπτει ότι ο ποιητής γενικότερα δεν είναι απλά ένας αιθεροβάμονας ή έστω ένας τροβαδούρος, αλλά είναι ένας αχθοφόρος ιδεών και μαντατοφόρος του πνεύματος που σηκώνει τον πόνο και την αγάπη του τόπου του και του καιρού του. Είναι δηλαδή αυτό που είπε περίπου με άλλα λόγια και ο Νικηφόρος Βρεττάκος:

Ποίηση είναι κατά βάθος μια ανθρώπινη καρδιά φορτωμένη όλο τον κόσμο...»

Μετά την ομιλία, απάγγειλαν Αμπανούδη ο ηθοποιός Δημ. Πετράτος και οι λογοτέχνες Μαίρη Χειμωνίδου και Πάνος Καπνιστής.

Ανάμεσα στο εκλεκτό ακροατήριο ήταν οι Χιώτισσες και Χιώτες Δέσποινα Γούναρη, Γεώργης Διλμπόης, Τίνα Καραχάλιου, Γεώργιος Κολίτσος, Ευθαλία Κολίτσου, Ηπατία Κώνστα, Δημήτρης Μελαχροινούδης, Μαίρη Παπακωνσταντίνου, Ιωάννης Παπαδόπουλος, Σεβαστή Χαβιάρα-Καραχάλιου, Μιχ. Χαραλαμπίδης και όλοι μαζί χειροκροτήσαμε ομιλητές και τιμώμενους.

Η βραδιά έκλεισε με χιώτικο δείπνο στην Πλατεία Εξαρχείων παρόντος και του κ. Κεφάλας, από την γλύπτρια Μαίρη Παπακωνσταντίνου (περισσότερα και φωτογραφίες σε επόμενο φύλλο).

Βαγγέλης Ρουφάκης

Εκλογές σε Δαφνούσικους Συλλόγους

Εκλογές έγιναν τους περασμένους μήνες στην Αδελφότητα Δαφνουσίων Αττικής και στον Σύλλογο Δαφνουσίων Αμερικής .

Το νέο Δ. Σ. που προέκυψε από τις εκλογές της 25ης Απριλίου στην Αδελφότητα Δαφνουσίων Αττικής είναι:

Πρόεδρος, Αλέξανδρος Φιριππίδης
Αντιπρόεδρος, Γεωργία Χαβιάρα
Γενική Γραμματέας, Τίνα Φωτοπούλου
Ταμίας, Αργυρώ Χαβιάρα
Μέλη, Σταματία Αυγουστίδη, Μιχάλης Βουρλάτος και Αντώνης Ν. Στουπάκης.

Στον Σύλλογο Δαφνουσίων Αμερικής τον περασμένο Μάιο εξελέγησαν :

Πρόεδρος, (ο ίδιος) Γιάννης Μισιριώτης
Αντιπρόεδρος, Αποστόλης Λεωνάρδος
Γραμματέας, Φωτώ Ντίλη
Ταμίας, Βαγγέλης Μαλάς
Μέλη, Γιάννης Κ. Στουπάκης, Σπύρος Γεωργοπάλης και Ηλίας Φύλλας.

Ευχόμαστε σε όλους υγεία, δύναμη και διάθεση για δουλειά. Έτσι θα ανεβάσουμε ακόμα πιο ψηλά τους Συλλόγους μας, για το καλό του κοινωνικού μας περιγύρου στενότερου και ευρύτερου.

Οινούσσεσ

Του Γεωργίου Δανιήλ

Τα όνομα των Οινουσσών συναντάται πολύ παλιά στους αρχαίους ιστορικούς και συγγραφείς, όπως τον λαογράφο Εκαταίο, τον Ηρόδοτο, τον Θουκυδίδη, κατά μία εκδοχή και τον Απόστολο Παύλο. Η ετυμολογία του ονόματος των νήσων προέρχεται από τη λέξη οίνος και αποδεικνύει ότι η καλλιέργεια του αμπελιού εκεί είναι πανάρ-

Από το καραβάκι...

χαιη. Το κρασί των Οινουσσών, όταν ακόμα ευδοκμούσε στο νησί, ήταν ονομαστό.

Η ιστορική διαδρομή των Οινουσσών μοιραία ακολούθησε την ιστορία της γειτονικής Χίου. Οι ανά τους αιώνες κατακτητές άφησαν την παρουσία τους στα διάφορα ονόματα, με τα οποία συναντάται το νησί σε χάρτες κυρίως, αλλά και διάφορα ιστορικά κείμενα.

Τους νεώτερους χρόνους, το μεγαλύτερο από τα νησιά, η Αιγνούσα, κατοικείται περίπου από το 1750, όπως μαρτυρούν διάφορα κτίσματα και παλιές εκκλησίες. Οι κάτοικοι είναι κυρίως κτηνοτρόφοι από τα Καρδάμυλα και περιοχές της βόρειας Χίου, οι οποίοι αναζητούν στις ακατοίκητες Οινούσσεσ εύφορα βοσκοτόπια για τα κοπάδια τους.

Εγκαθίστανται στη δυτική πλευρά του νησιού, όπου δημιουργούν ένα υποτυπώδη οικισμό στην τοποθεσία Κάστρο, πιθανό στα ίχνη κάποιου βυζαντινού κάστρου. Μέσα σε λίγες δεκαετίες, ο πληθυσμός αυξάνεται και οι άγονες βραχονησίδες δεν επαρκούν για την επιβίωση. Οι φτωχικοί ποιμένες τολμούν το μεγάλο εγχείρημα. Με τις βάρκες, που χρησιμοποιούσαν για να επικοινωνούν με την αντικρινή Χιακή ακτή, αρχίζουν τη μεταφορά εμπορευμάτων, πρώτων υλών και ειδών διατροφής από και προς το νησί. Σύντομα, ανοίγουν τα πανιά τους και επεκτείνουν τις δια-

μετακομιστικές τους δραστηριότητες προς τις ακτές της Ιωνίας, αλλά και τα άλλα νησιά του Αιγαίου.

Η στροφή στη θάλασσα είχε ήδη πραγματοποιηθεί. Τα καΐκια των Οινουσσίων δεν αργούν να γίνουν μεγάλα ιστιοφόρα και να οργώνουν το Αιγαίο, τη Μαύρη θάλασσα και τη Μεσόγειο. Τα κέρδη από το εμπόριο πολλά και σημαντικά ιδιαίτερα μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο, όπου Εύποροι Χιώτες δανείζονται κεφάλαια σε Αιγνουσιώτες για να αρματώσουν τα πλοία τους και να ανοιχθούν προς τη Μαύρη θάλασσα, όπου υπήρχε μεγάλη ζήτηση για θαλάσσιες μεταφορές αγαθών.

Στο νησί πλέον παραμένουν οι οικογένειές τους και λιγοστοί γεωργοί και βοσκοί. Οι γυναίκες καπετάνισσεσ επωμίζονται διπλό ρόλο: Την ανατροφή πολλών παιδιών για να επανδρώσουν τα οικογενειακά σκαριά και παράλληλα τη συγκέντρωση των οικονομιών για να βρουν οι καπετάνιοι τη «συρμαγιά» για τη ναυπήγηση του επόμενου ιστιοφόρου. Ο οικισμός του νησιού μεταφέρεται στη θέση Μαντράκι, η οποία προστατευόταν από τρία μικρά νησιά, που δημιουργούσαν ένα μικρό φυσικό λιμάνι.

Η μεγάλη μάχη της Οινουσσιακής ναυτιλίας δίδεται το 1905, όταν ήταν επιτακτική πλέον η μετάβαση από τα ιστιοφόρα στον ατμό.

Ο Κωνσταντίνος Χατζηπατέρας, Κωνσταντής Δ. Πατέρας και Παναγιώτης Μιχ. Λεμός αγοράζουν στην Κωνσταντινούπολη το ατμόπλοιο «Μαριέττα Ράλλη» και σηματοδοτούν τη νέα αρχή. Μέσα σε λίγα χρόνια όλοι οι Αιγνουσιώ-

Από ψηλά ο οικισμός με το λιμάνι

τες έχουν πλέον ατμόπλοια, τα οποία ταξιδεύουν σ' όλη τη Μεσόγειο. Τα μεγαλύτερα από αυτά συμμετέχουν στις ναυμαχίες του 1912-13 υπο-

Βορειοανατολική άποψη της Ι. Μονής Ευαγγελισμού Οινουσσών (Από το βιβλίο της Μονής)

στηρίζοντας τον πολεμικό στόλο υπό τον ναύαρχο Κουντουριώτη.

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος βρίσκει το Αιγνουσιώτικο ναυτικό με περίπου 70 πλοία, τα οποία συμμετέχουν ηρωικά στη μάχη του Ατλαντικού και σχεδόν χάνονται όλα, τα περισσότερα με τα πληρώματά τους.

Ανοίγει ωστόσο μετά τη λήξη του πολέμου, ένας νέος «χρυσός αιώνας» για τους Αιγνουσιώτες και εφοπλιστές και ναυτικούς. Οι εφοπλιστές είχαν εγκατασταθεί από το μεσοπόλεμο στο Λονδίνο και παραλαμβάνουν τα 14 λίμπερτυς, που πέτυχε να λάβει από την αμερικανική κυβέρνηση η Ελλάδα σε αναπλήρωση των αποδεδειγμένων στον πόλεμο σκαφών.

Η μεταπολεμική περίοδος ήταν καρποφόρος για την Αιγνούσα. Νέες ναυπηγήσεις ανανεώνουν τον στόλο, που ταξιδεύει στους πέντε ωκεανούς. Μια μικρή νησίδα του Αιγαίου γίνεται το πολυσυζητημένο νησί της ναυτοσύνης, το αντικείμενο του θαυμασμού της Οικουμενικής Ναυτιλίας, η οποία ακούει εντυπωσιασμένη το σύντομο ιστορικό της εξέλιξης των Οινουσσών και δικαίως την αναγνωρίζει ως κοιτίδα της ναυτοσύνης του Αιγαίου.

Ο επισκέπτης μπορεί σήμερα στο νησί να ταξιδεύσει μέσα στους θρύλους και τις παραδόσεις της ναυτιλίας.

Ένα μεγάλο μνημείο στην κεντρική παραλιακή πλατεία, την Πλατεία Ναυτοσύνης, μαρτυρεί τις θυσίες των Οινουσιών στον υγρό στίβο. Στο κέντρο το άγαλμα του Αφανούς Ναύτη ευλαβώς αφιέρωμα του Σπύρου Α. Λαιμού σε όσους οικοδόμησαν το ναυτιλιακό θαύμα. Πιο πέρα είναι

το Ναυτικό Μουσείο, που δίνει στον επισκέπτη πολύτιμες πληροφορίες για την εξέλιξη της ναυτιλίας. Ο περίλαμπρος Ναός του Αγίου Νικολάου δεσπόζει στο κέντρο του χωριού. Γεμάτος με βαρύτιμα τάματα και αφιερώματα εντυπωσιάζει και αποδεικνύει την πίστη των Οινουσιών στον Άγιο των θαλασσινών.

Κυρίαρχη θέση στον οικισμό έχουν τα ναυτικά εκπαιδευτήρια. Το πρώτο Ναυτικό Γυμνάσιο της χώρας, δωρεά της οικογένειας Διαμαντή Πατέρα, ιδρύθηκε το 1954 και δέχτηκε τους εκατοντάδες μαθητές, που διέπρεψαν στη ναυτιλία τα τελευταία 40 χρόνια. Παραπλεύρως, η Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού προετοιμάζει τους σύγχρονους πλοιάρχους και στελεχώνει το πλοίο του 21ου αιώνα. Το Πρότυπο Μαθητικό Οικοτροφείο προσφέρει δωρεάν στέγαση και διατροφή σε μαθητές απ' όλη τη χώρα, που έρχονται να φοιτήσουν στα εκπαιδευτήρια των Οινουσσών.

Το νησί κοσμούν πολλά παραδοσιακά σπίτια των μεγάλων ναυτικών οικογενειών, αλλά και τα νεώτερα των εφοπλιστών και καπεταναίων, που κατακλύζουν τα καλοκαίρια την πατρίδα τους. Μαγευτικές είναι οι δαντελωτές ακρογιαλιές της δυτικής πλευράς, που προσφέρουν ατελείωτες ώρες ανάπαυλας στα γαλανά νερά του Αιγαίου.

Όμορφα είναι και τα ανατολικά παράλια, σε ορισμένα δε απ' αυτά λειτουργούν πρότυπες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας.

Οι Αιγνουσιώτες έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με τη γενέτειρά τους μέσω του ιστορικού Σωματείου τους, του Συλλόγου «Φίλοι Οινουσσών», που από το 1929 αγωνίζεται για την ανάπτυξη του νησιού.

Επίσης στο Λονδίνο έχει συσταθεί το Ταμείο Ευπραγίας Οινουσσών το οποίο συγκεντρώνει τις ευεργεσίες των εκεί Οινουσιών και τις μετουσιώνει σε έργα στις Οινούσες, ενώ αντίστοιχο σωματείο υπάρχει στην παροικία των Η.Π.Α. ↘

Η μαγευτική παραλία «Μάρμαρο»

Περί Οινουσσών...

Ο άγνωστος στους πολλούς ποιητής Ιωάννης Αβδελιώδης (+ 1924) από τη Μέσα Διδύμα συγκαταλέγεται από την Ουράνα Διοματάρη στους Ομηρίδες. Στο εκτενές ποίημά του «Περί Γεννέσεως» καταθέτει την προσωπική του μαρτυρία, χρήσιμη για τον ιστορικό του τόπου, σε σημείωση που αντιγράφουμε χωρίς να ακολουθηθεί ο τρόπος γραφής.

«*Σημείωσις. Οινούσσαι (κοινώς Εγνούσες) βορειοανατολικώς της Χίου νήσοι, νυν ακατοίκητοι απέναντι Καρδαμύλων. Εις αυτάς, κατά την παράδοσιν και τον Πλούταρχον, εκατοίκησεν ο πρώτος οικιστής της Χίου Οινόπιον και εκ της θυγατρός του Χιόνας ή Χιονούσας, έλαβεν το όνομα η Χίος, δια την πολλήν χιόνα την πεσούσαν κατά την ημέραν της γεννήσεώς της. Ο πατήρ αυτής Οινοπίων είναι ο πρώτος εφευρέτης του οίνου. Κατά το 1889 ερχόμενος δια Κωνσταντινούπολιν κατά τας αρχάς Ιανουαρίου, τόσον μεγάλη τρικυμία μας απήντησεν ώστε ηναγκασθήκαμεν να προσεγγίσουμε μεταξύ των νησιών τούτων. Εξ ημέρας εμείναμεν εις μίαν από αυτάς τας νήσους, εις μίαν όπου είναι ο φανός. Την περιηγήθηκα, αλλ' ουδέν ίχνος κατοίκων ή οικοδομών απήντησα, αλλά μόνον αθρίμπες και πολλούς αρχοβάτους. Εις εν μέρος υπάρχει εν τείχος ή λείψανα τοίχου παλαιού.

Εις άλλον μέρος υπάρχει φρέαρ όχι πολύ βαθύ. Εις την οικοδομήν του φανού με είπεν εις εκ των τριών ανθρώπων τους οποίους έχει πάντα εκεί η διεύθυνση των φανών, προς διατήρησιν του φανού και οι τρεις Καρδαμύλιοι. Εχάλασαν πολλά αρχαία τείχη δια να ανεγείρουν φανόν ή 3 ή 4 δωμάτια και τετα[γ]μένα προς κατοικίαν των υπαλλήλων τούτων. Έχει θεάν μεγαλοπρεπή, διότι από όλας τας διευθύνσεις βλέπεις την γαλανήν θάλασσαν και τα πλοία κλυδωνιζόμενα εντός του πελάγου.

Λείψανα οικοδομών υπήρχον αλλ' όλα τα κατέσκαψαν προς ανέγερσιν του εν αυτοίς πύργου του φάρου και των οικημάτων.

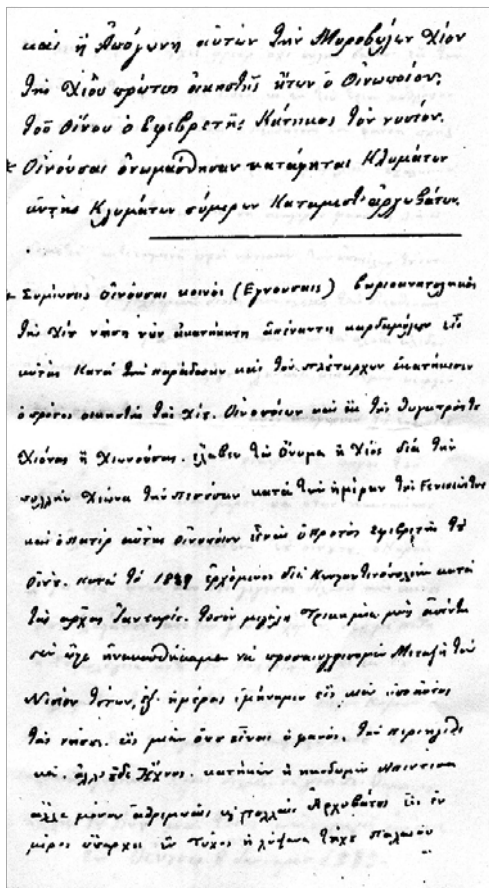
Αρ[α]γες του Οινοπίωνος εις ποίον μέρος να ήτον η κατοικία του και ο λινός προς κατασκευήν του οίνου του;

Ο Κοραής λέγει ότι ήταν από τους γηγενείς δηλαδή από εκείνους όπου βλαστάνουν από την γην ως χόρτον. Δεν με πείθει η ετυμολογία αυτή του Βοχόρτου, διότι εκ του συγγράμματος του Βόχορτου ομιλεί ο σοφός Κοραής. Ίσως δια την εφεύρεσιν του θαυμαστού ποτού τον ονόμασαν γηγενή, χωρίς δηλαδή να γεννηθεί.

Θαυμαστές οι χαρές του οίνου και τότες και σήμερα ακόμα.

Εν Οινούσσαις τη 8 Ιανουαρίου 1889»

Για την αντιγραφή
Δημ. Μελαχροινούδης

Πλούσια πολιτιστική ζωή προσφέρουν το Πνευματικό Κέντρο, ενώ το Στάδιο και Αμφιθέατρο δίνουν μία ουσιαστική διέξοδο στη ζωή των κατοίκων και της νεολαίας.

Το νησί κοσμούν ακόμη ο ανδριάντας του Μεγάλου Εθνικού Ευεργέτη Ιωάννη Διαμ. Πατέρα, ο οποίος προσέφερε την περιουσία του στην πατρίδα καθώς και του οραματιστή Λέοντα Λεμού, που κατέλειπε το ομώνυμο ίδρυμα και το οποίο δραστηριοποιείται δυναμικά στον κοινωνικό και ανθρωπιστικό τομέα, αλλά και δίνει αγώνα για την ανάπτυξη της Αιγνούσας.

Τα δύο αυτά έργα είναι της γλύπτριας Μαίρης Παπακωνσταντίνου.

Πολλοί Αιγνουσιώτες, όπως η Μαρία Παντ. Λαιμού, ο Σπύρος Λαιμός, ο Ιωάννης Κ. Χατζηπατέρας, ο Μάρκος Ν. Λύρας και άλλοι έχουν επιτελέσει ένα μεγάλο κοινωνικό και εθνικό έργο, υποστηρίζοντας κοινωφελή Ιδρύματα, Νοσοκομεία, Εκπαιδευτήρια και άλλα.

Η μικρή αυτή πατρίδα εξακολουθεί να εμπνέει τους νέους Οινουσιούς, τους ναυτίλους της νέας γενιάς, τους απογόνους των ηρωικών Οινουσιίων, που περιγράψαμε. Για όλους, είτε αυτοί δίνουν τον αγώνα της θάλασσας, είτε έχουν πλέον δραστηριοποιηθεί με επιτυχία σε πολλούς άλλους τομείς, η Αιγνούσα αποτελεί πηγή ζωής και φως, που φωτίζει και καθοδηγεί τη ζωή τους.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΧΙΟΥ

10 χρόνια προσφοράς στην τέχνη

Δέκα χρόνια ζωής συμπλήρωσε τον περασμένο Απρίλιο η Δημοτική Πινακοθήκη στην Πόλη της Χίου, χρόνια μεγάλης προσφοράς στην τέχνη και τον πολιτισμό.

Παρά τις όποιες δυσκολίες, σ' αυτά τα χρόνια φιλοξενήθηκαν πάνω από 120 εκθέσεις Ζωγραφικής, Αγιογραφίας, Γλυπτικής, Φωτογραφίας κ.λ.π. Εκθέσεις ομαδικές και προσωπικές καλλιτεχνών από τη Χίο (οι περισσότερες), την Ελλάδα, τον κόσμο.

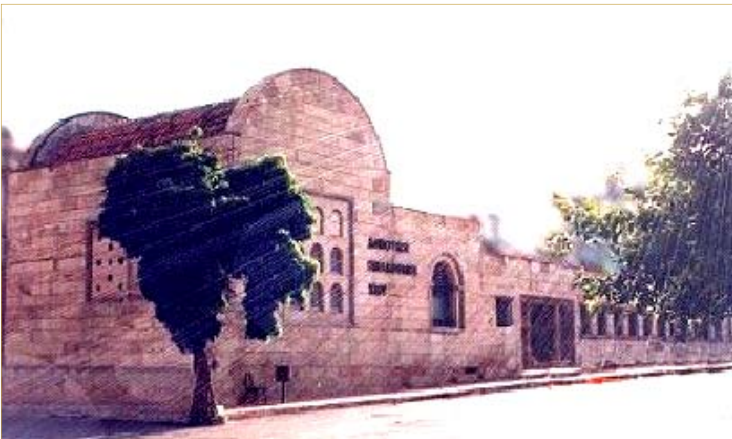
Από τις ιστοσελίδες της Δημοτικής Πινακοθήκης (www.chiosartgallery.gr e-mail chiosart@hotmail.com) πήραμε κομμάτια από το ιστορικό της, με σχόλια σε παρενθέσεις.

«Η Δημοτική Πινακοθήκη της Χίου συστήθηκε ως ειδική υπηρεσία του Δήμου της Χίου από τον Απρίλη του 1994 (επί δημαρχίας Γιάννη Μπουμπάρη) και στεγάζεται στο παραδοσιακού τύπου κτίριο των παλιών Δημοτικών Λουτρών στην οδό Ανδρέα Συγγρού 1, που βρίσκετε στο κέντρο της πόλης...

...Το 1984 ξεκίνησε η μελέτη για την ανακατασκευή του με σκοπό να γίνει Δημοτική Πινακοθήκη. Τα Δημοτικά Λουτρά δεν λειτουργούσαν από δεκαετίας και η πρόθεση συμπατριωτών μας να δωρίσουν ορισμένα έργα τέχνης τα οποία έπρεπε να κοσμήσουν ένα δημόσιο χώρο ειδικά διαμορφωμένο ώστε να τα αναδεικνύει και να τα προβάλλει στο κοινό, ήταν το κίνητρο γι' αυτή την αλλαγή.

Πέρα από τις συλλογές Διοματάρη (48 έργα) και Μηταράκη (18 έργα), η Δημοτική Πινακοθήκη της Χίου, με την πάροδο του χρόνου, έχει εμπλουτιστεί και με πολλά ακόμη έργα (δωρεές οικογένειας Ράλλη 4 έργα, Μελέκου (Κουφάκη) 7, Δημήτρη Λούκα 6, τα οποία εκτίθενται μόνιμα και εκατό περίπου έργα δωρεές σύγχρονων ζωγράφων που εκτίθενται περιοδικά στην κεντρική αίθουσα εκθέσεων του κτιρίου)...

Συνολικά η Δημοτική Πινακοθήκη της Χίου αποτελεί ένα υποδειγματικό εκθεσιακό χώρο για μια περιφερειακή πόλη όπως η Χίος και έχει γίνει πόλος έλξης των εικαστικών τεχνών όχι μόνο του νησιού αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας. Επί πλέον σε συνεργασία με άλλους φορείς που έχουν παρεμφερείς σκοπούς όπως Μουσεία και Πινακοθήκες της υπόλοιπης Ελλάδας και του Εξωτερικού, πραγματοποιεί εκθέσεις μορφωτικού περιεχομένου και αφιερώματα σε γνωστούς καλλιτέχνες, καθώς και σε σύγχρονες μορφές εικαστικής έκφρασης (Εκθέσεις Αυστριακών καλλιτεχνών κ.λ.π.)...»

Τα παλιά λουτρά, σήμερα Δημοτική Πινακοθήκη Χίου

Πρόεδρος της Πινακοθήκης είναι ένας Δημοτικός Σύμβουλος (τις τελευταίες τετραετίες είναι ο εκάστοτε Πρόεδρος του Ομηρείου Πνευματικού Κέντρου Δήμου Χίου). Σήμερα Πρόεδρος του Ομηρείου και της Πινακοθήκης, είναι ο γνωστός Χιώτης ποιητής Αντώνης Λάρδας και Διευθυντής ο επίσης γνωστός Χιώτης ζωγράφος Μπάμπης Κουλιάρης. Μέλη της Καλλιτεχνικής Επιτροπής είναι οι: Θωμάς Καραμουσλής, Ξεναγός, Γιώργος Μισετζής, έμπορος-φιλότεχνος και Ειρήνη Κώτη, ζωγράφος.

Το Περιοδικό μας φιλοξενήθηκε στην Πινακοθήκη όταν το 2001 οργάνωσε την πολύ πετυχημένη έκθεση «Ταξιδεύοντας» με καλλιτέχνες από Χίο και Λέσβο, και την έκθεση της ζωγράφου Γιούλης Βρανά από την Αθήνα το 2002, στις οποίες την οργάνωση και επιτυχία η «Δάφνη» συνέβαλε τα μέγιστα.

Ελπίζουμε γρήγορα να βρεθούν τα χρήματα, για να εκθέσουμε παλιές, άγνωστες στους πολλούς χιώτικες φωτογραφίες.

Βαγγέλης Ρουφάκης

Η μπαλάντα του ναύτη

Στης Ανθρωπότητας τ' αυτί,
βουίζει το τραγούδι μου, βουίζει.
Είν' η καρδιά μου η γαλανή,
στης Ανθρωπότητας τ' αυτί,
που κάτι ψιθυρίζει.

Παράπονο στ' αυγερινού
αφήνω το πικρό κοχύλι, αφήνω,
και με των γλάρων το φτερό,
παράπονο ασύ καυτό
στίχο το στίχο γράφω, σβήνω.

Είχα αγάπη εγώ μικρή, καλή
και μάνα πονεμένη, μάνα,
χλωμιάζει η θάλασσα η βουβή
κι ο ουρανός μες τη σιωπή,
σαρκάζει το χλωμό μου δράμα.

Να βρω ουρανό, να βρω χαρά
φεγγάρι, ολόγιομο φεγγάρι.
Μα πρόλαβε στο δρόμο καταχνιά
τ' όνειρο πια δε μου γελά
η πίκρα κι ο καημός τόχουνε πάρει.

Τώρα στο κύμα τ' αρμυρό,
χαμένο καλοκαίρι μου, χαμένο,
άδικα να ξανάρθεις με καλό
σκαφαλωμένος στο κατάρτι το ψηλό
με τον πουνέντε συντροφιά θα περιμένω.

Ο Ξενοφών Δάντης και οι Ολυμπιακοί Αγώνες

Με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων που τον επόμενο μήνα θα διεξαχθούν στη χώρα που γεννήθηκαν, παρουσιάζουμε στους αναγνώστες μας τον Ξενοφώντα Δάντη με λίγα λόγια, δυο κομμάτια από το Βιβλίο του «Η Αρχαία Ολυμπία και το Ολυμπιακό Ιδεώδες» και κάποιες φωτογραφίες, αφιέρωμα στη μνήμη του...

Ο Ξενοφών Δάντης γεννήθηκε στο Δαφνώνα της Χίου όπου και πήγε στο Δημοτικό σχολείο τις πρώτες τάξεις αφού τις υπόλοιπες τις τελείωσε στο Δημοτικό του Φασουλά της Σμύρνης. Την πρώτη Γυμνασίου πήγε στην Ευαγγελική

Οι γονείς του Ξενοφώντα Στέφανος και Καλλιόπη Δόντη Σχολή της Σμύρνης και τις υπόλοιπες στο Γυμνάσιο Χίου αριστεύοντας σε όλες τις τάξεις. Από το Πανεπιστήμιο Αθηνών βγαίνει φιλόλογος και υπηρετεί σε πολλά γυμνάσια και λύκεια της χώρας φτάνοντας μέχρι Γυμνασιάρχη. Έγραψε ποίηση, εκλαϊκευμένα κείμενα και μεταφράσεις αρχαίων συγγραφέων κατανοητών στους απλούς ανθρώπους (αναλυτικότερη παρουσίαση έχει δημοσιευθεί στο 4ο τεύχος της «Δάφνης» στη σελίδα 24).

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Οι Ολυμπιακοί αγώνες πήραν το όνομά τους από την Ολυμπία της Αρχαίας Ήλιδας (Ηλείας). Ολυμπία δε (ένν. χώρα) ονομάστηκε η ιστορική αυτή περιοχή της Ήλιδας, γιατί εκεί υπήρχε (από τα πανάρχαια χρόνια) η λατρεία του Ολυμπίου Διός και της Ήρας, καθώς και πολλών άλλων θεών του Ολύμπου.

Ως ιδρυτής των Ολυμπιακών αγώνων αναφέρεται ο δωρικός ήρωας Ηρακλής, αλλά πολύ πριν απ' αυτόν γίνονταν αθλητικοί αγώνες στην Ολυμπία πιθανότατα δε και από την Αχαϊκή ακόμα εποχή (1200 π.Χ.).

Τους πρώτους αγώνες συναντούμε στην Ολυμπία,

ίσως από την προπελασγική εποχή, όταν ακόμα η Πελοπόννησος λεγόταν Πελασγία, Ιναχία, Αιγιαλεία ή Απία.

Το όνομα Πελοπόννησος (= Πέλοπος - νήσος) το πήρε αργότερα από τον μυθικό ήρωα Πέλοπα, τον γιο του Ταντάλου, που είχε νικήσει σε σκληρό αγώνα «διφροδρομίας» (αρματοδρομίας) τον πεθερό του Οινόμαο, για να πάρει τελικά για γυναίκα του την κόρη του, την ωραία Ιπποδάμεια.

Σ' ανάμνηση της θριαμβευτικής αυτής μεγάλης νίκης του ο νεαρός ευπατρίδης και ξακουστός αρματοδρόμος Πέλοπας όρισε από τότε να γίνονται κάθε χρόνο στο χώρο της Ολυμπίας επίσημοι αθλητικοί αγώνες, που λίγο αργότερα διαδόθηκαν και στις λοιπές πόλεις όλης της Πελοποννήσου.

Οι «Παμπελοποννησιακοί» αυτοί αγώνες από τις αρχές του 9ου π.Χ. (884 π.Χ.), όταν βασιλιάς της Ήλιδας ήταν ο Ίριτος, απόκτησαν πια Πανελλήνιο χαρακτήρα και άρχισαν από τότε να αναφέρονται ξεχωριστά ως «Ολυμπιακοί αγώνες», είναι οι πρώτοι και σπουδαιότεροι πανελλήνιοι αγώνες της αρχαίας εποχής.

Μετά τον Ηρακλή στην Ολυμπία ετέλεσαν αγώνες ο απόγονος του ο Κλύμενος, από την Κρήτη, και κατόπιν ο πρώτος βασιλιάς της Ήλιδας Αέθλιος, όπως και ο εγγονός του Επειός από την Αιτωλία.

Πανελλήνια σημασία άρχισαν να παίρνουν οι Ολυμπιακοί αγώνες από το 705 π.Χ. (19η Ολυμπιάδα).

Ξενοφών Δάντης

μπιάδα) όταν νίκησε εκεί ο Μένων από τα Μέγαρα και κατά την 21η και την 22η Ολυμπιάδα ο Αθηναίος Παντακλής και ο εξαιρετος πυγμάχος πρωταθλητής, ο Σμυρναίος Ονομαστός στην 24η Ολυμπιάδα.

Η αρχή των Ολυμπιακών αγώνων συμπίπτει με το χρονικό όριο των πρώτων Ιστορικών χρόνων (πριν ακόμη από το 776 π.Χ.) με τους προϊστορικούς, γιατί με τους αγώνες στην Ολυμπία αρχίζει κατόπιν και η συνήθεια της αναγραφής του ονόματος των Ολυμπιονικών πάνω σε στήλες και έχουμε από τότε τα πρώτα γραπτά μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας με χρονολογική βάση τις διάφορες Ολυμπιάδες κάθε τέσσερα χρόνια.

Με την τέλεση όμως των Ολυμπιακών αγώνων έχουμε και μια άλλη βαρυσήμαντη διαπίστωση: Οι αρχαίοι Έλληνες αποκτούν από τότε την πλήρη και σαφή συνείδηση της φυλετικής τους ενότητας και της κοινής τους καταγωγής.

Η Ολυμπία χρωστούσε τη μεγάλη φήμη της, παράλληλα με την παλιά θρησκευτική λατρεία που υπήρχε εκεί για τους θεούς, και στην άλλη ξακουστή φήμη της για τους Πανελλήνιους αγώνες που γινόταν εκεί. Οι αγώνες αυτοί είχαν ιερή καταγωγή, γιατί αποτελούσαν ένα μέρος της προγονικής αυτής λατρείας τους στους θεούς, μιας λατρείας όμως που πήγαζε από το μεγάλο θαυ-

Η Αφή της Ολυμπιακής Φλόγας (www.olympia.gr)

μασμό και την απεριόριστη αγάπη που ένοιωθαν οι αρχαίοι για τον Άνθρωπο και την ανώτερη δημιουργική του αξία.

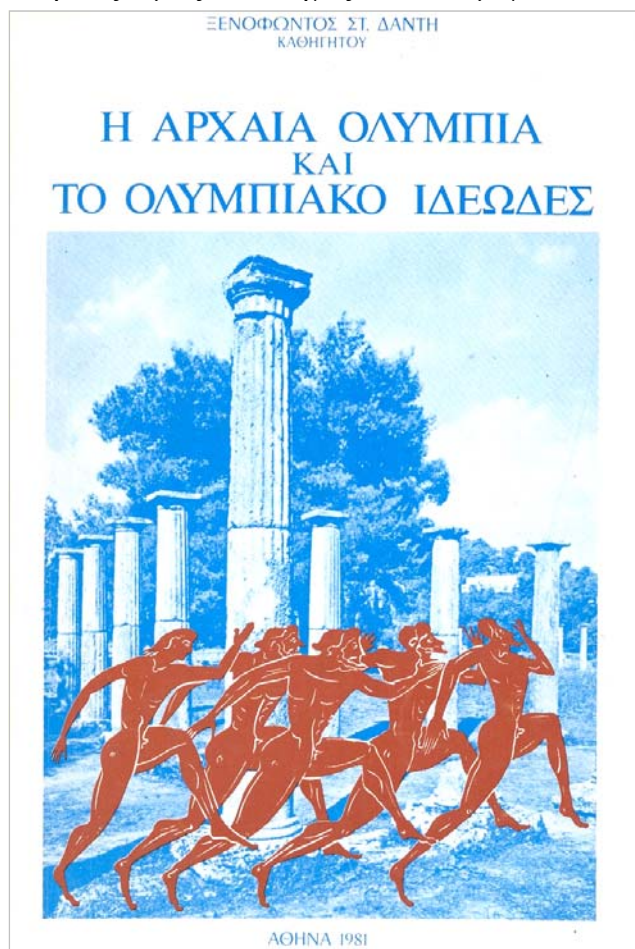
Οι αγώνες στην αρχαία εποχή αποτελούσαν ένα είδος δεύτερης κοινωνικής θρησκείας, πιο αισιόδοξης, πιο ρεαλιστικής, καθαρά ανθρώπινης και όχι υπερβατικής, όπως ήταν η λατρεία στους θεούς του Ολύμπου.

Οι αρχαίοι Έλληνες τους αγώνες τους θεωρούσαν πολύ ευεργετικούς, σαν εύρημα των θεών, που δόθηκε στους ανθρώπους για να ανακουφίζονται από τις ταλαιπωρίες και τις μεγάλες φροντίδες της καθημερινής ζωής (Δίων. Άλικαρν. Τέχνη και Ρητορ. Δ. 225). Γι' αυτό και πίστευαν ότι οι θεοί ήταν οι ιεροί και οι ισχυροί προστάτες όλων των Αγώνων. Οι μεγαλύτεροι προστάτες των αγώνων από τους θεούς, εκτός απ' τον Δία και την Ήρα, ήταν: ο Ερμής ο «Εναγώνιος», ο προστάτης των δρόμων και αγγελιοφόρος των θεών και ο Απόλλωνας ο θεός του ανδρικού κάλλους, της ειρήνης και του φωτός. Από δε τις θεές ήταν: η Ήρα, η Άρτεμις και η Δήμητρα από δε τους ημίθεους, ήταν ο Ηρακλής, ως δάσκαλος της Γυμναστικής.

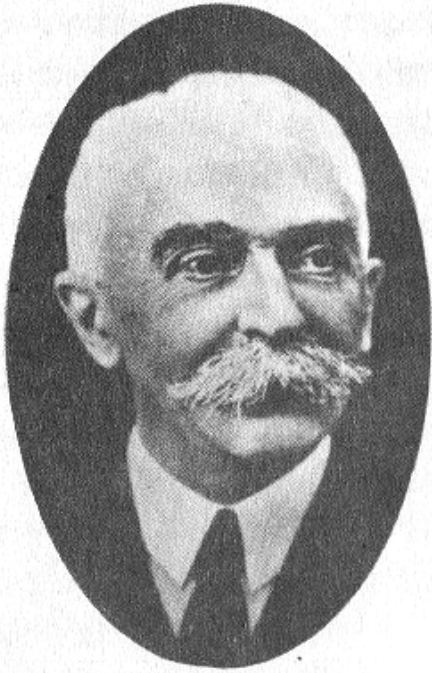
Αυτή είναι πάρα πολύ σύντομα, η ιστορία των ολυμπιακών αγώνων, που αποτελούν την πρώτη, και κυριότερη πηγή του αρχαίου αθλητισμού, μιας φωτεινής ιδέας, που απόβλεπε στον εξανθρωπισμό των θεών και στην αποθέωση του ανθρώπου, με την αρμονική, τη σύμμετρη άσκηση για την απόκτηση της σωματικής και ψυχικής ρώμης, της πολυτιμότερης υγείας και του ανυπέρβλητου θείου αγαθού, της φυσικής αρετής.

Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Η ωραία και φωτεινή έμπνευση για την επαναφορά των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων και στη σύγχρονη εποχή γεννήθηκε στη συνείδηση του Γάλλου βαρόνου Πέτρου ντε Κουμπερτέν (Pierre de Coubertin) από το 1892.

Το βιβλίο

Ο Πέτρος Κουμπερτέν (1863-1937)
ο αναβιωτής των Ολυμπιακών Αγώνων

Ως γενικός Γραμματέας, τότε, της Ενώσεως όλων των αθλητικών Σωματείων της Γαλλίας ο Κουμπερτέν, υποστήριξε θερμά, με απεριόριστο ενθουσιασμό και επιμονή, τις απόψεις του. Την αδιάσειστη και ακλόνητη αυτή πίστη του ο ιδεολόγος φίλαθλος Κουμπερτέν αντλούσε πάντα από την υπερβολική του αγάπη για τον αθλητισμό και από τον απεριόριστο θαυμασμό του για την αρχαία Ελλάδα, αλλά και από τις ιδιαίτερες κοινωνιολογικές μελέτες του για τα παγκόσμια κοινωνικά και ηθικά προβλήματα της εποχής.

Πίστευε πραγματικά, ότι μπορούσε πάλι ο κόσμος, όπως και στην Αρχαιότητα, να ξαναζήσει τις βαθύτερες συγκινήσεις που ασκούσε τότε στις ψυχές των αρχαίων Ελλήνων η Γυμναστική και ο Αθλητισμός, όσο και στην ευεργετική τους επίδραση που θα μπορούσαν να έχουν, όχι μόνον τότε, αλλά και στον σύγχρονο κόσμο, όπως και σε κάθε λαό, για τη στενότερη σύσφιξη των φιλικών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων χωρών της Γης.

Στην ευγενική του αυτή προσπάθεια και στους συνεχείς και μακροχρόνιους αγώνες του για την επιτυχία των σκοπών του, ο Κουμπερτέν ευτύχησε να έχει από την αρχή, πολυτιμότεο τακτικό συνεργάτη του και εμπνευσμένο υπέρμαχο των ιδεών του, τον εκλεκτό και γνωστό μας λόγιο Δημήτριο Βικέλα, που διέμενε τότε στο Παρίσι, και είχε οριστεί εκεί ως επίσημος αντιπρόσωπος του Πανελληνίου Αθλητικού Συλλόγου Αθηνών στα διάφορα διεθνή αθλητικά συνέδρια της Ευρώπης.

Έπειτα από πολλές και απίστευτες αντιδράσεις και αλλεπάλληλα αθλητικά συνέδρια σε διάφορες χώρες, ο Κουμπερτέν πέτυχε, επί τέλους, κατά το Διεθνές Αθλητικό Συνέδριο των Παρισίων, στο αμφιθέατρο της Σορβόνης (από 14 κράτη) στις 14 Ιουνίου 1894, την οριστική απόφαση για την επανίδρυση των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων, που πραγματοποιήθηκε τελικά, μετά από άλλα δυο χρόνια, τον Μάρτιο του 1896, με την τέλεση των νέων Ολυμπιακών αγώνων τιμητικά στην Αθήνα, μετά από πρόταση του Δ. Βικέλα.

Η πρόταση αυτή του Δ. Βικέλα έγινε δεκτή από όλα τα Κράτη με θερμό ενθουσιασμό και ορίστηκε αμέσως η Διεθνής Επιτροπή για τη μελέτη και την οργάνωση των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων, με πρόεδρο τον Δ. Βικέλα.

Έτσι ξανάρχισαν οι αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες στη σύγχρονη εποχή, έπειτα από 1500 χρόνια από τότε που καταργήθηκαν, και ξανάζισαν πάλι οι «Ολυμπιάδες» που εξακολουθούν να γίνονται κάθε 4 χρόνια, όπως και στην αρχαία εποχή όχι πια μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σ' όλες τις πολιτισμένες χώρες του κόσμου, σε διαφορετικό κράτος για κάθε Ολυμπιάδα, χωρίς όμως, δυστυχώς, να εφαρμόζεται καθόλου (όπως θα 'πρεπε και στις σύγχρονες Ολυμπιάδες) η τήρηση της απαραίτητης τότε «Ιερής Εκεχειρίας» κατά την τέλεση των Ολυμπιακών αγώνων, που αποτελούσε πάντα τη βαθύτερη και κεντρικότερη ουσία του Ολυμπιακού πνεύματος στην Ελληνική Αρχαιότητα.

Ο Δημήτριος Βικέλας (1835 - 1908)

ΣΤΗ ΧΙΩΤΙΣΣΑ ΓΛΥΠΤΡΙΑ

1

4

6

8

10

B

A

- 1) Η μικρή Μαίρη με την οικογένεια στο ιδιόκτητο νησί τους «Ποντικονήσι» Οινουσσών
- 2) Στην Α' τάξη γυμνασίου
- 3) Στο σπίτι της στην Αιγνούσα
- 4) Στο εργαστήριό της (Αθήνα, Πλατεία Αμερικής 1980-1999)
- 5) Με τον Μακαριστό Πατριάρχη Ιεροσολύμων Διόδωρο και την κα Καλλιόπη Σαμονά (Μ. Βρετανία, 1985)
- 6) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 25-10-1989 ημέρα εκλογής της ως Γυναίκα της Ευρώπης
- 7) Στα αποκαλυπτήρια της «Καρδαμωλίτισσας» (1995)
- 8) Υποδοχή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (Αιγνούσα 2000)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΜΑΪΡΗ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

3

Γ

5

7

9

11

9) Δείπνο «Δάφνης» - Δήμου Καμποχώρων στην Ομηρική Ακαδημία (Βασιλειώνικο 19-7-2003)

10) Από τα εγκαίνια της έκθεσής της στο Ομηρείο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Χίου (18-7-2003)

11) Με το Δήμαρχο Καμποχώρων Μανώλη Κράκαρη συζητούν για την κατασκευή προτομής του Ακαδημαϊκού Κων/τίνου Άμαντιου στον Ζυφιά (1-8-2003)

A) Γλυπτό από τη σειρά «Μητρότης στο διάστημα»

B) «Αγαιοπελαγίτισσα» γλυπτό που πρέπει να έλθει στη Χίο

Γ) «Γλάροι στο Αγαίο» γλυπτό στις Οινούσες

Δ-Ε) Σκίτσα από τη σειρά «Μουσική στο Αγαίο»

Η Χίος με τα μάτια των άλλων...

Με περιέργεια άνοιξα το φάκελο που περιείχε την επιστολή και το κείμενο που ακολουθούν, με αποστολέα την άγνωστη για μένα ως τότε λογοτέχνηδα, δικηγόρο Έλενα Ψαραλίδου-Φιλιππιζή από το Βόλο, φίλης της φιλολόγου-ποιήτριας Εύας Λιάρου που είχα τη χαρά να γνωρίσω στην Ομηρική Ακαδημία το 2002. Η κα Λιάρου που διαβάζει από τότε τη «Δάφνη», έδωσε όπως θα δείτε τη διεύθυνση στην κα Ψαραλίδου, που μετά από μια επίσκεψή της στο νησί μας, έγραψε τις εντυπώσεις της.

Αυτά τα λίγα σαν πρόλογο, μα και για κείνους που (εσκεμμένα;) πιστεύουν ότι οι δημόσιες σχέσεις και η προβολή αυτού του τόπου γίνεται

μόνο ξοδεύοντας εκατομμύρια με μεθόδους παλαιές, ενώ οι 150 περίπου επιστήμονες και φοιτητές Έλληνες και φίλοι της Ελλάδας που κάθε χρόνο έρχονται στο νησί μας και γίνονται οι πρεσβευτές της Χίου σ' όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό είναι απλώς...

Πιστεύουμε στον συνεδριακό τουρισμό και σε κάθε επισκέπτη, βοηθούμε με ίδια έξοδα χωρίς την παραμικρή ενίσχυση από τους φορείς, με πολύ δουλειά κι έτσι θα συνεχίσουμε αθόρυβα, με μόνη αμοιβή την ικανοποίηση ότι υπηρετούμε αυτό τον τόπο και την αναγνώριση από τους ανθρώπους εκείνους που πιστεύουμε πως αξίζουν.

Βαγγέλης Ρουφάκης

Η επιστολή

Κύριε Ρουφάκη

κατόπιν προτροπής της φίλης Εύας Λιάρου σας αποστέλλω ένα κείμενο που έγραψα εμπνεόμενη απ' τον αισθητικό και ιστορικό πλούτο της Χίου.

Είμαι ποιήτρια και ασχολούμαι παράλληλα με την ταξιδιωτική λογοτεχνία.

Σας εύχομαι κάθε καλό και δημιουργική πορεία σ' εσάς και το περιοδικό σας.

Με εκτίμηση

Έλενα Ψαραλίδου

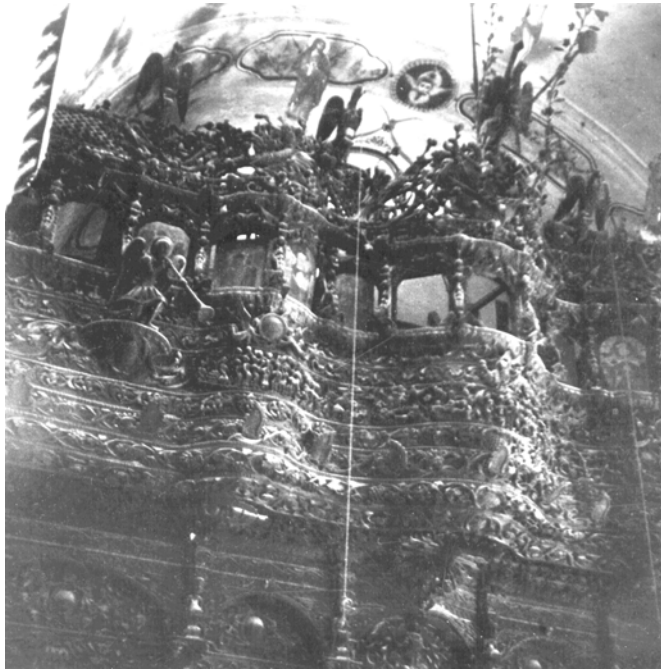
Δικηγόρος

Χίος Ο Ιωνικός Πολιτισμός

Το πρωινό μενεξεδίζει στις χαμηλές οροσειρές. Ο ήλιος σα σκαρί ανυπόμονο ξεχύνεται στη θάλασσα. Ανεβοκατεβαίνει σε κάθε κύμα. Στο πέρασμά του χρυσές θημωνιές σηκώνονται. Από το σφρίγος του μια νήσος αναπλάθεται. Νήσος λε-

δοκμεί και τα δημιουργήματα της τέχνης των κατοίκων της. Τα μάτια και η ψυχή τους διευρύνθηκαν με τη γνωριμία του κόσμου. Η Χίος απέκτησε την τιμή να θεωρείται γενέθλιος τόπος του Ομήρου. Στο Βροντάδο, στη θέση «Δασκαλόπετρα», λέγεται ότι διδάχθηκαν τα έπη του πρώτη φορά. Σπουδαίοι γλύπτες έζησαν στο νησί. Τα ονόματα τους διασώθηκαν από τα έργα τους. Μέλας, Μικιάδης, Άρχερμος, Βούπαλος, Άθηνις. Στο αρχαιολογικό μουσείο του νησιού εκτίθενται νεκρικά επιτύμβια υψηλής τέχνης. Εντύπωση προκαλεί ο τελευταίος χαιρετισμός συζύγων, αγγίζοντας, με απαράμιλλη ευαισθησία, τα ακροδάκτυλα. Σε κάποια ανάγλυφα γοητεύει η απόδοση της κίνησης των χορευτριών. Σε άλλο, συγκινεί η αχνή μορφή μιας κοπέλας, με το όνομα «Λάμπρος», που παίζει κιθάρα, στους αιώνες. Ανάμεσα στα πήλινα ειδώλια προκαλεί η ελευθεριότητα μια σειρά αγαλματιδίων που παριστάνουν ιερόδουλες με άνθος στο στήθος, στεφάνι στα μαλλιά και χιτώνα μισάνοιχτο. Στη βυζαντινή περίοδο δημιουργήθηκαν σημαντικά βυζαντινά μνημεία στο νησί. Η Νέα Μονή, ιδρυμένη το 1042, κοσμείται από εξαιρετικής τέχνης ψηφιδωτά, μακεδονικής σχολής. Η Παναγία η Κρήνα στο χωριό Βαβύλοι, είναι βυζαντινός ναός του 12 αιώνα, με αξιόλογη αγιογράφηση. Από εκεί αποτοιχίσθηκαν αγιογραφίες των δώδεκα προφητών, ολόσωμες, σε φυσικό μέγεθος, που μαρτυρούν μια τέχνη μεγαλειώδους έμπνευσης που εκτίθενται στο παλάτι Ιουστινιάνι. Οι Άγιοι Απόστολοι, ναός με θαυμάσιες τοιχογραφίες του 13^{ου} αιώνα βρίσκεται στο Πυργί. Ο Μικρός Ταξιάρχης στα Μεστά ναός του 12 αιώνα, φημίζεται για την τέχνη του ξυλό-

γλυπτου τέμπλου του, που κατασκεύαζε επί 35 έτη ο λαϊκός καλλιτέχνης Ιωάννης Πατρικούσης, όπου αναπαράστησε το προπατορικό αμάρτημα, την έξοδο από τον παράδεισο, τη θυσία του Αβραάμ, σκηνές από τη ζωή του Ιησού, τους Αποστόλους ως φλόγες, τους σαλπίζοντες αγγέλους της αποκάλυψης...

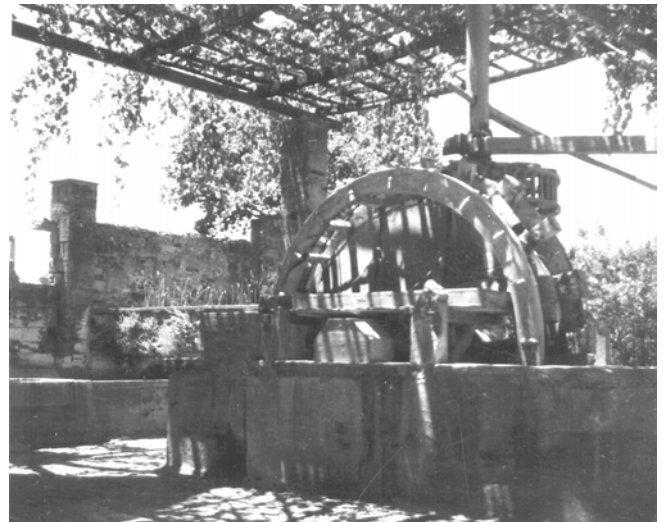
Το ξυλόγλυπτο Τέμπλο στον Μικρό Ταξιάρχη των Μεστών
Φωτογραφία Μαξ Ρεντιάνη

Η θέση του νησιού, στο θαλάσσιο δρόμο που ενώνει τον Εύξεινο με τη Μεσόγειο, αλλά και ο πλούτος του που στηριζόταν κυρίως στη μαστίχα, οδήγησε σ' αυτό ως επιδρομείς ή κατακτητές τους Σελτζούκους, τους Βενετούς, τους Καταλανούς, τους Γενουάτες, τους Τούρκους...

Την περίοδο της Γενουτικής κατοχής (1396-1566) δημιουργήθηκαν από τους Γενουάτες τα μαστιχοχώρια, μια ομάδα είκοσι χωριών στο νότιο τμήμα του νησιού, όπου γινόταν συστηματική καλλιέργεια και εκμετάλλευση των μαστιχόδενδρων. Κτίστηκαν κατά την αρχιτεκτονική της Γένοβας από τη γενοβέζικη εταιρία Maona dei Giustiniani. Οι οικισμοί αυτοί σώζονται και σήμερα. Η παραδοσιακή μορφή τους διασώζεται ιδιαίτερα στη Βέσσα, στα Μεστά, στην Καλαμωτή και το Πυργί. Τα σπίτια, διώροφα ή τριώροφα, είναι φτιαγμένα από ντόπια πέτρα, με μικρά ανοίγματα, χωρίς εξώστες. Έχουν στην οροφή ταράτσα και εφάπτονται μεταξύ τους ή συνδέονται με καμάρες ώστε να είναι δυνατή η κίνηση από ταράτσα σε ταράτσα, σε περίπτωση κινδύνου. Η εξωτερική τους πλευρά σχηματίζει τείχος. Οι δρόμοι των οικισμών είναι στενοί και δαιδαλώδεις. Οδηγούν στην πλατεία και στον κεντρικό πύργο που χρησίμευε για προστασία των κατοίκων σε καιρό πολιορκίας.

Μοναδική είσοδο στον οικισμό αποτελούν οι πύλες του εξωτερικού τείχους. Οι μεσαιωνικοί αυτοί οικισμοί των μαστιχοχωριών διατήρησαν εδώ και εξ περίπου αιώνες την αρχιτεκτονική και τα έθιμα των κατοίκων τους. Αξιόλογη είναι η τεχνική της διακόσμησης των σπιτιών με "ξυστά", γεωμετρικά σχέδια στο εξωτερικό κονίαμα των τοίχων σε άσπρο και μαύρο, που εφαρμόζεται κυρίως στο Πυργί.

Το 1566 οι τούρκοι κατέλαβαν το νησί. Το μεγάλο βυζαντινό κάστρο της χώρας κατοικήθηκε από Τούρκους Ωστόσο τα προνόμια που παραχώρησε ο Σουλτάνος επέτρεψαν την πνευματική άνθηση του νησιού, στην οποία συνετέλεσαν τα τέκνα της Χίου Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Νεόφυτος Βάμβας, Αδαμάντιος Κοραής. Η επανάσταση των κατοίκων του νησιού κατά των Τούρκων το 1822 προκάλεσε τη σφαγή τους και την καταστροφή του νησιού. Σημαντικό στοιχείο στο χαρακτήρα του νησιού αποτελεί ο Κάμπος. Μια μεσόγεια περιοχή, κοντά στη χώρα της Χίου, όπου υπάρχουν εκτεταμένα περιβόλια εσπεριδοειδών και πολυτελείς επαύλεις των γαιοκτημόνων. Τα περιβόλια του Κάμπου δημιουργήθηκαν από τους Γενουάτες το 14^ο αιώνα, όταν οργάνωθηκε το εξαγωγικό εμπόριο των εσπεριδοειδών. Ο Κάμπος άγγιξε το αποκορύφωμα της ευημερίας του τον 18^ο αιώνα, τότε που άκμαζε το εξαγωγικό εμπόριο, κυρίως προς τη Ρωσία. Περίπου διακόσιες χιώτικες οικογένειες είχαν τις θερινές επαύλεις τους στον Κάμπο (Μαυροκορδάτοι, Ροδοκανάκηδες, Ράλληδες). Στη συνέχεια χτυπήθηκε από τον καταστροφικό σεισμό του 1881 και οι περισσότερες επαύλεις εγκαταλείφθηκαν. Όπως περπατά ο επισκέπτης στα σοκάκια του Κάμπου, κρατώντας τον οδηγό της διαδρομής στο χέρι, αρχίζει αργά να ξεδιπλώνεται μπροστά του ένας κόσμος: Διώροφες κατοικίες με μεγαλοπρε-

Μάγκανο στο Μηταράκι (Φωτογραφία Μαξ Ρεντιάνη)

πείς σκάλες εισόδου, περίτεχνο βοτσαλωτό στην αυλή, κίοςκια, κίνες, ανθόκηπους. Ένας εξωτερικός τοίχος, κτισμένος από κοκκινωπή πέτρα, περιβάλλει την έπαυλη του ιδιοκτήτη και μαζί το περιβόλι με τη στέρνα, το μαγγανοπήγαδο, τις ατέλειωτες δενδροστοιχίες από μανταρινιές, πορτοκαλιές, λεμονιές. Κατοικία Μέρμηγκα, Κτήμα Καράβα, Κατοικία Καρδασιλάρη, Κατοικία Ροδοκανάκη... Ο απόηχος των ανθρώπων που κάποτε κατοικούσαν, αποτελεί έναν κόσμο αθέατο πίσω από τους ψηλούς, πετρόχτιστους τοίχους, με τις τεράστιες αυλόθυρες και τα οικόσημα. Έναν κόσμο κλειστό κι απόμακρο, που όμως αφήνει στα στενά δρομάκια του Κάμπου μια ευωδιά από ανθούς νεραντζιάς, γιασεμιού και παλιάς αρχοντιάς. Εκεί περιδιαβαίνοντας δεχθήκαμε μια φιλόξενη πρόσκληση και ξαποστάσαμε γευόμενοι γλυκό φιστίκι δίπλα σε μια στέρνα με νούφαρα.

Στη Χώρα της Χίου σώζονται σε ερειπειώδη κατάσταση κατάλοιπα του κάστρου. Η είσοδος στην παλιά πόλη από την Porta Mazziore, την κεντρική είσοδο του φρουρίου, κάνει τον επισκέπτη να αισθανθεί ότι βρέθηκε σε άλλη εποχή, ποτισμένος από τη βαθιά και υγρή μυρωδιά των ανήλιαγων υπογείων του φρουρίου. Η είσοδος αυτή τον οδηγεί σε μια πόλη της ανατολής του προηγούμενου αιώνα, όπως μαρτυρούν τα διώροφα σπίτια της τουρκικής και της εβραϊκής συνοικίας με τους τσατμάδες.

Στο πάρκο υπάρχουν οι προτομές σημαντικών ανθρώπων που γεννήθηκαν και πέρασαν από το νησί: Γιάννης Ψυχάρης, Ιωάννης Συκουτρής,

Ο τάφος του Καρά Αλή στο Κάστρο της Χίου (τούρκικο νεκροταφείο) Φωτογραφία Μαξ Ρεντιάνη (1936)

Εμμανουήλ Ροΐδης, Γεώργιος Σουρής, Λάμπρος Πορφύρας, Γιώργος Θεοτοκάς.

Οι τόποι του νησιού δένονται με τους ανθρώπους που τους περπάτησαν και τους ζωντάνεψαν.

Η ηφαιστιογενής παραλία Μαύρα Βόλια στα νό-

Δρόμος στο κάστρο. Φωτογραφία Μαξ Ρεντιάνη (1936)

τια του νησιού σκεπασμένη από μαύρο βότσαλο, ακουμπισμένη στο βαθύ μπλάβο της θάλασσας. Ο Ναγός, ψαροχώρι απέριττο στα ανατολικά, από την πράσινη ρεματιά παραδίδεται στη γαλαζωπή θάλασσα αποθέτοντας σα δωρεά στον κόλπο ένα λόφο δενδροσκεπάστο σαν ορθωμένο μαστό. Τα Αυγώνυμα, χωριό μεσόγειο με σπίτια σαν ογκώδεις κύβους σε χρώμα κοκκινωπό ξεδιπλώνεται στο γυμνό τοπίο κατ' από το σκληρό ουρανό, πάνω από τη μπλάβα θάλασσα αντίκρου στα Ψαρά.

Η πορφυρή πανσέληνος του Ιουλίου μεστώνει αργά πάνω από τη μικρασιατική ακτή. Μόλις ο δίσκος της γεμίσει, υψώνεται κι όλο αφήνει τα αργυρά της ζύγια και τα σχοινιά να πέσουν στο λείο πέλαγος. Με το όνομα της στα πανιά, τα πλοία ταξιδεύουν σε θάλασσα γαλήνια, αργυροδουλεμένη. Τα μάτια ακολουθούν - μαγεύονται από το συμβολικό οφθαλμό που δίνει νόημα στη νύχτα. Το σκοτεινό χάος εξουθενώνεται απ' την παρηγοριά που χαρίζει η μορφή στο άμορφο. Το ανέσπερο φως εμψυχώνει και ενθεώνει. Μέσα σ' αυτό, η Χίος πλέει, πάμφωτη από την ιστορία που κατέκτησε, έτσι όπως εισήλθε στο προσωπικό μας σύμπαν της μνήμης και της συγκίνησης. Στο πλάι της οι Οινούσες, λήκυθος γεμάτη από φως που αδειάζει στη θάλασσα. Το πλοίο σφυρίζει κι ο ήχος του στριφογυρίζει σαν κορδέλα στον ουρανό. Μικρές τολύπες λευκού διασπείρονται στους γλάρους, στον αφρό, στα όνειρα. Στην αιώνια θάλασσα...

Έλενα Ψαραλίδου-Φιλιππιτζή

Τα Λαζαρεττάκια του Δαφνώνα

Το καλοκαίρι του 2003 φιλοξενήθηκα για λίγες μέρες στο Δαφνώνα, τόπο καταγωγής του παππού μου Αθαν. Χαβιάρα και επισκέφθηκα τη συνονομάτη μου και βαφτισιμιά του πατέρα μου, Σεβαστή Κωστοπούλη.

Πάνω στη συζήτηση ο άντρας της Γιάννης Κωστοπούλης, είπε ότι εργαζότανε στο κτήμα του στα Λαζαρεττάκια.

Το τοπωνύμιο ασφαλώς οφείλεται στην εκεί ύπαρξη κτίσματος για την απομόνωση των ασθενών που έπασχαν από βαριά μεταδοτικά νοσήματα. Ζήτησα περισσότερες πληροφορίες από τον ίδιο και βέβαια να επισκεφθώ τον τόπο. Το δεύτερο ήταν εύκολο, για το πρώτο όμως κανένας από όσους ρωτήθηκαν δεν ήξερε κάτι σχετικό.

Είναι γνωστό από τον Κ. Κανελλάκη και άλλους συγγραφείς ότι εκτός από το Μεγάλο Λαζαρέττο, δηλαδή το Λοιμοκαθακτήριο που υπήρχε στη Χώρα, στον Άνω Γιαλό κοντά στην περιοχή του Νοσοκομείου, σε όλα σχεδόν τα χωριά υπήρχαν κτίσματα σε μεγάλη απόσταση, για την απομόνωση των ασθενών σε καιρό επιδημίας. Οι αρρώστιες που ήταν υποχρεωτική η απομόνωση, ήταν η πανώλη, η χολέρα, η ευλογιά, η λώβα (λέπρα), ο κίτρινος πυρετός και προαιρετική για το χτικιό, όπως έλεγαν τη φυματίωση.

Το όνομα των κτισμάτων αυτών, που ήταν προχειροφτιαγμένα, χωρίς τις στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσης (προφύλαξη από το κρύο το χειμώνα, τη ζέστη το καλοκαίρι), μας έρχεται σαν αντιγραφή από το απομονωτήριο της Χριστιανικής Ευρώπης, που τα ονόμαζαν Λαζαρέττα, παραπέμποντας έτσι στη μετά θάνατο ανάσταση του Λαζάρου. Τα Λαζαρέττα λειτουργούσαν έξω από τις πόλεις σε όλο το διάστημα του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης, ήταν τόποι όπου κυριολεκτικά θά-

...σκαρφαλωμένα στα ριζά του βουνού της Κακιάς Σκάλας...

βονταν ζωντανοί οι δυστυχείς άρρωστοι. Σε αντίθεση με την ισλαμική πίστη που βασίζεται στο κισμέτ, αφήνοντας τη φροντίδα στο θέλημα του Αλλάχ. Κι ενώ οι επιδημίες τους θέριζαν κατά χιλιάδες, διατηρούσαν τη γαλήνη τους, κρατούσαν τους αρρώστους στο σπίτι και τους περιποιόταν ως το τέλος.

Στη Χίο όπως και στ' άλλα νησιά του Αιγαίου, την απομόνωση των νοσούντων εφάρμοσαν πρώτοι οι Γενοβέζοι (στ' άλλα νησιά οι Βενετοί) οι οποίοι ενδιαφέρονταν να μην επεκταθούν οι επιδημίες και βλαφτούν τα κέρδη τους.

Αργότερα και η Οθωμανική Αυτοκρατορία σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο με τα πολυάνθρωπα λιμάνια, που μαστίζονταν από επιδημίες, στα πλαίσια διεθνών συνθηκών, διατηρούσε λοιμοκαθακτήρια σε όλα τα λιμάνια και η απομόνωση στ' αυτά ταξιδιωτών και εμπορευμάτων που προέρχονταν από τόπους επιδημιών, ήταν υποχρεωτική, η λεγόμενη καραντίνα. Εκτός από τα νοσήματα που αναφέρθηκαν, στα λοιμοκαθακτήρια σε όλο το διάστημα του ΙΗ' αιώνα υποχρεωτικά έμπαιναν σε καραντίνα και πλοία που προέρχονταν από χώρες που υπήρχε επιδημία, εξανθηματικού τύπου και υπόστροφου πυρετού.

Το μεγάλο Λαζαρέττο όπως μας λέει ο Κανελλάκης λεγόταν και Μπάνιο. Έτσι όταν το πρωτοδιάβασα, πριν λίγα χρόνια, μπόρεσα να καταλάβω μια φράση που άκουγα συχνά στη γειτονιά μου, όταν μάλωναν ο Σταυρής με τη Σταματινή, να στέλλει ο ένας τον άλλο στο Μπάνιο. Τότε δεν μου φαινόταν βαριά κουβέντα, αν και δεν μπορούσα να την εξηγήσω. «Άμε στο Μπάνιο». Στη θάλασσα το μπάνιο το λέγαμε κολύμπι. Το σημερινό μπάνιο (λουτήρας) στο σπίτι δεν υπήρχε ούτε

Τα ερείπια των Λαζαρέτων μακριά από τα τελευταία, ακόμα και τα εξοχικά σπίτια του χωριού

Ο ανατολικός τοίχος με το παράθυρο

Από νότια. Στο βάθος ο Κορακάρης

Το αυτοκίνητο σταμάτησε μακριά...

για δείγμα στη γειτονιά. Η σωματική καθαριότητα γινόταν κάθε Σάββατο στη σκάφη της μπουγάδας. Ήταν λοιπόν κατάρα βαριά το «άμε στο μπάνιο».

Από το βιβλίο της Σοφίας Καρασούλη «Θύμησες πρωτινών καιρών» μαθαίνουμε ότι και το Βασιλειώνικο είχε το δικό του τόπο απομόνωσης, στο βουνό, χωρίς να αναφέρονται το όνομα και η τοποθεσία του βουνού.

Στο τελευταίο τεύχος (αρ. 27) του περιοδικού «Πεληνναίο» αναφέρεται στη Βόρεια Χίο το Ρημόκαστρο και όπως λέει ο συντάκτης του κειμένου, λέγεται και Ελληνόκαστρο, Ληνόκαστρο και ο Ζολώτας το αναφέρει και Λημόκαστρο. Γεννάται το ερώτημα, μήπως θα πρέπει να γραφεί με οι δηλ. Λοιμόκαστρο, όπου σε εποχές λοιμικής (επιδημία θανατηφόρων νόσων), λειτουργούσε σαν απομονωτήριο των γύρω χωριών της περιοχής.

Στον Κάμπο, ο Μικές Παϊδούσης αναφέρει ότι τους πάσχοντες από τα νοσήματα που αναφέραμε τους απομόνωναν στις όχθες του Κοκκαλά. Ίσως από τα κόκκαλα των νεκρών (πολλά σε καιρούς επιδημίας) πήρε το όνομά του ο ποταμός, όπως μας αρέσει να λέμε το χειμαρρο.

Η απομόνωση των πασχόντων ήταν υποχρεωτική και επέβλεπαν για την τήρησή της οι υγειονόμοι, οι οποίοι είχαν δικαίωμα να επιβάλλουν τιμωρίες σε όσους δεν συμμορφώνονταν με τις υποδείξεις τους.

Η ακούσια αυτή απομόνωση, σε τόπους ομαδικής εκτόπισης, μακριά από κατοικημένες περιοχές, σε καταλύματα τελείως αφιλόξενα, χωρίς τη συμπαράσταση των οικείων, έκανε τις τελευταίες μέρες των δυστυχημένων αυτών ανθρώπων, αβάσταχτες. Η εκτόπιση αυτή, εκβολή όπως αναφέρεται σε παλαιότερα βιβλία, πέρασε στην προφορική μας παράδοση, στο δημοτικό τραγούδι και στη λογοτεχνία μας (βλέπε το βιβλίο της Λιλίκας Νάκου «Η κυρία Ντο-Ρε-Μι»).

Ο φόβος της μετάδοσης των ασθενειών, συνήθως θανατηφόρων, αγρίεψε τον κόσμο και τον

έκανε σκληρό, ώστε να εκβάλλει αγαπημένα πρόσωπα, όταν αυτά τύχαινε να πέσουν θύματα των επιδημικών νοσημάτων που αναφέρθηκαν.

Είχε λοιπόν κι ο Δαφνώνας όχι ένα, αλλά δύο κτίσματα γι' αυτόν τον σκοπό και η τοποθεσία από τα κτίσματα πήρε την ονομασία της που τη διατηρεί και σήμερα. Ίσως ήταν πολυάνθρωπη η περιοχή και γι αυτό ξεχωριστό κτίσμα (καλύβι) για άνδρες, ξεχωριστά για γυναίκες. Ίσως επειδή απομόνωναν και τους ψυχικά πάσχοντες το ένα να χρησίμευε για τους ψυχοπαθείς.

Στη Σύμη υπάρχει κάποιος λόφος που λέγεται «Λωλοβούνι» κι εκεί κατά τον καθηγητή της λαογραφίας κ. Μιχάλη Μερακλή, απομόνωναν τους λωλούς και όλους τους άρρωστους από τις παθήσεις που αναφέραμε.

Όπως φαίνεται στις φωτογραφίες του εκδότη της «Δάφνης» κ. Βαγγέλη Ρουφάκη, ακόμα και σήμερα που το χωριό έχει επεκταθεί, με το κτίσιμο εξοχικών κατοικιών, είναι σε μεγάλη απόσταση τα χαλάσματα των καλυβιών που οι χωριανοί λένε Λαζαρεττάκια.

Το ένα έχει τελείως ισοπεδωθεί (υπάρχει ο σωρός των λίθων), ενώ το άλλο, έχει ακόμη όρθιους τους τοίχους του.

Φαίνεται η είσοδος και ένα άνοιγμα σε ρόλο παραθύρου. Και τα δύο είναι σκαφαλωμένα στα ριζά του βουνού της Κακιάς Σκάλας βορειοδυτικά του χωριού.

Από γραπτές πληροφορίες και την προφορική παράδοση, μαθαίνουμε ότι, μια φορά την ημέρα τους πήγαιναν φαί και νερό και το άφηναν σε μακρινή απόσταση για το φόβο της μετάδοσης.

Εκεί στο άγριο και αφιλόξενο τοπίο, που όρθιο απάνω του υψώνεται το βουνό, οι βαριά πάσχοντες ήταν καταδικασμένοι να περιμένουν το θάνατο να τους λυτρώσει και μονάχοι τους τις τελευταίες τους ώρες να διαβούν τον Αχέροντα, για να συναντήσουν τους πολλούς στον ασφοδελό λειμώνα.

Σεβαστή Χαβιάρα-Καραχάλιου

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ

(Η δημοσίευση επιστολών γίνεται με επιλογή. Γράμματα που δεν δημοσιεύονται δεν επιστρέφονται.)

EUROCLASSICA
Όμιλος Ευρωπαϊκών
Εταιριών Κλασικών
Γλωσσών και Πολιτισμών
Γραμματέας Paul Ieven

Κύριο
Βαγγέλη Ρουφάκη
Δαφνώνα Χίου

10 Νοεμβρίου 2003

Αγαπητέ κύριε Ρουφάκη
Είμαι στην ευχάριστη θέση να σας ανακοινώσω ότι το Δ. Σ. της Euroclassica στην συνεδρίαση τον Οκτώβριο θέλησε να σας ευχαριστήσει για όλα όσα κάνετε για να βοηθήσετε την Οργάνωσή μας που σκοπό έχει την προβολή και διδασκαλία των αρχαίων Ελληνικών και Λατινικών στην Ευρώπη.

Αυτός είναι ο λόγος που επιθυμούμε αν κι εσείς συμφωνείται να σας καταχωρήσουμε στην επίσημη λίστα των υποστηρικτών και συνεργατών μας.

Ευχόμαστε με τον τρόπο αυτό να μπορέσουμε να αναγνωρίσουμε τη βοήθεια που μας δίνετε συνήθως και ιδιαίτερα στην Ομηρική Ακαδημία.

Εκ μέρους της Euroclassica σας στέλλω κύριε Ρουφάκη, τα θερμά μου συγχαρητήρια.

Paul Ieven

Γραμματέας της Euroclassica

EUROCLASSICA

Fédération Européenne des Associations de Professeurs
de Langues et de Civilisations Classiques

Secrétaire: Paul Ieven,
Avenue Chantecler, 26
B - 1420 - Braine-l'Alleud
BELGIQUE

Tél. : 00 32 2 387 29 42 — e-mail: ieven.paul@skynet.be

Mister VAGELIS ROUFAKIS
DAFNONAS CHIOU
82100 CHIOS

The 10th November 2004

Dear Mister Roufakis,

I have the pleasure to announce to you that, during his last meeting in October, the Executive Committee of Euroclassica wanted to thank you for all the support you bring to our Association which tries to promote the teaching of ancient Greek and Latin in Europe.

It's the reason why we should like, if you agree, to mention you among the official list of our supporters and associates. We hope that so we can recognize the help you give us usually, and particularly for the Academia Homeric.

In the name of Euroclassica, I send you, dear Mister Roufakis, our best regards.

Paul Ieven, secretary of Euroclassica

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΙΒΑΔΙΩΝ ΧΙΟΥ «Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΥΡΟΣ»

Αγαπητέ μας κ. Ρουφάκη,
σας ευχαριστούμε θερμά που για μια ακόμη φορά μας αποστείλατε το περιοδικό «ΔΑΦΝΗ», το οποίο εσείς εκδίδετε και αποτελείτε ψυχή ζώσα τόσο για το ίδιο, όσο και για την πνευματική ζωή του Δαφνώνα και της Χίου μας γενικότερα. Η συνεχώς βελτιούμενη έκδοση του τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς την εμφάνιση το καθιστούν ένα από τα καλύτερα και σοβαρότερα έντυπα στη Χίο. Αυτό δε που του προσδίδει ιδιαί-

τερη βαρύτητα και αξία είναι ότι αποτελεί καρπό μιας προσπάθειας δικής σας, που πηγάζει από την αγάπη για τη γενέθλια γη και τον πολιτισμό του τόπου μας.

Πολύ σοφή και άκρως συγκινητική η αφιέρωση του 11^{ου} φύλλου στους αείμνηστους Νίκο Γιαλούρη, Πέτρο Μαρτάκη, Νίκο Τσούρο και Τίνα Παπαδοπούλου.

Σας χαιρετώ με εκτίμηση
Για το Δ.Σ.
Ο Πρόεδρος
Λουκάς Αμπελιώτης

Η αρπαγή της Ευρώπης

Κείμενο-Γλυπτά Μαίρης Παπακωνσταντίνου

Από το ημερολόγιο του Συλλόγου Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. Ηρακλείου Κρήτης (2003)

Από τα βάθη της προϊστορίας αντλεί τις ρίζες της η Ελληνική Μυθολογία. Η Μυθολογία, που κρύβει θησαυρούς πανάρχαιων γεγονότων, της κοσμικής γνώσης, που αφορούν την προέλευση και τη μοίρα της ανθρωπότητας, είναι μια ζωντανή ρίζα νοημάτων και πληροφοριών.

Η εξιστόρηση των κατορθωμάτων των θεών, αλλά και των άθλων κοινών ανθρώπων, που ο λαϊκός θαυμασμός τους έκανε ήρωες, αποτέλεσαν τη βάση της Ελληνικής Μυθολογίας, ενώ η «θεογονία» αποτέλεσε το πρωταρχικό στάδιο, της θεμελίωσης της θρησκείας στις ανθρωπινές κοινωνίες.

Εκεί όπου υπάρχουν μακρινές και άγραφες αλήθειες, ο χρόνος τις μεταπλάθει σε μύθους. Οι πρόγονοί μας αναγκάστηκαν για να διασώσουν αυτές τις γνώσεις και τα αληθινά γεγονότα, συχνά αυτά που δεν μπορούσαν να εξηγήσουν, τα τοποθέτησαν μέσα σε μύθους με διάφορους συμβολισμούς και αλληγορίες, θα δεχτούμε λοιπόν το μύθο σαν ένα είδος αφήγησης που εξηγεί την παλαιότερη τάξη του κόσμου.

Παραδείγματος χάριν, ο Ευήμερος, συγγραφέας (330-240 π.Χ.), έλεγε ότι ο μύθος είναι η ιστορία μεταμορφωμένη, ενώ ο Αριστοτέλης πιστεύει ότι οι προπάτορές μας διαφύλαξαν τις παραδόσεις και τα πραγματικά γεγονότα, αυτά που έπρεπε να μάθουν οι άνθρωποι ως κληροδότημα, σε κάθε νέα γενιά, μέσα από τη μορφή του μύθου.

Σχετικά με το γοητευτικό μύθο της ΑΡΠΑΓΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ από το Δία, θα ανατρέξουμε στον Ησίοδο που πρώτος αναφέρει το όνομα «Ευρώπη» στη «θεογονία» του. Παραδέχεται λοιπόν την Ευρώπη σαν κόρη του Ωκεανού και της Τηθίας με αδελφή τη Θράκη και ετεροθαλείς αδελφές την Ασία και τη Λιβύη (Αφρική).

Κατ' άλλη εκδοχή η Ευρώπη θεωρείται κόρη του βασιλιά της Τύρου (Φοινίκης), Αγήνορα (εγγονό της Ιούς που καταγόταν από το Αργός), ή Φοίνικα και της Τηλέφασσας.

Αλλά και στα σχόλια της Ιλιάδας (Ξ, 321) αναφέρεται η περιπέτεια της κόρης του Αγήνορα (Ούδ' ότε Φοίνικος κόρης τηλεκλειτοίο, ή τέκε μοι Μίνων τε και αντίθεον Ραδάμανθυν).

Η Ευρώπη -η πλατυμέτωπη- ζούσε ήσυχα στα πατρικά παλάτια και χαιρόταν την αγάπη των δικών της, καθώς ήταν μοναχοκόρη μεταξύ τεσσάρων αδελφών, του Κάδμου, του Κίλικα, του Σαρπηδόνα και του Θάσου (το Θάσο αναφέρει μόνο ο Πausανίας 5, 25, 12).

Ένα βράδυ τότε που ακόμη επισκεπτόταν τους ανθρώπους οι άγγελοι και υπήρχαν τα προφητικά οράματα, η νεαρά κόρη είδε ένα όνειρο πολύ σημαδιακό. Δύο γυναίκες, που η μία της φαινόταν γνωστή γιατί φορούσε ρούχα της περιοχής και η άλλη με ξένη ενδυμασία που δεν την είχε ξαναδεί, τσακωνόντουσαν έντονα, ποια θα την πάρει μαζί της. Όταν λοιπόν τις ρώτησε ποιο είναι τ' όνομά τους, η μία είπε ότι τη λένε Ανατολή και η άλλη Δύση. Στο διαπληκτισμό αυτό, τελικά, την Ευρώπη κέρδισε η Δύση κι από τότε, όπως ξέρουμε, της ανήκει. Το όραμα, την συγκλόνησε κι άρχισε να σκέπτεται ποιος από τους ου-

Ο Δίας κρατώντας τον κεραυνό αντικρίζει για πρώτη φορά την Ευρώπη

ράνιους θεούς της έστειλε αυτό το συμβολικό όνειρο και ποια να ήταν η ερμηνεία του. Πέρασε ο καιρός και το όνειρο άρχισε να ξεθωριάζει, μέσα στην ήρεμη καθημερινή ζωή της ατελείωτης άνοιξης των κάμπων της Φοινίκης. Η πριγκιποπούλα μια μέρα λουσμένη από τον ήλιο και τους ανθούς, πήγε μαζί με τις φίλες της να μαζέψουν λουλούδια. Εκεί κοντά έβοσκαν και τα κοπάδια του βασιλιά-πατέρα Αγήνορα. Καθώς έπαιζε λοιπόν, ανέμελη, χόρευε και τραγουδούσε η πανέμορφη Ευρώπη, στεφανωμένη με αγριολούλουδα, την είδε από ψηλά ο Ζeus και τον εντυπωσίασε η ομορφιά της. Την ερωτεύτηκε... κεραυνοβόλα κι αποφάσισε να την κατακτήσει. Μεταμορφώθηκε σ' ένα λευκόχρυσο ταύρο, που την πλησίασε ήρεμα και με πολλή πραότητα και μουγκάνιζε μουσικά. Ο λευκόξανθος ταύρος πλησίασε την πανέμορφη κόρη και γονάτισε

στα πόδια της. Ήρεμος και γοητευτικός, όπως τον περιγράφει το ποίημα του Μόσχου (Έλλην ποιητής της Αλεξανδρείας στα μέσα του 2^{ου} αι. π.Χ)... «μειλίχιο εμμηκίσατο». Αλλά τι ταύρος ήταν αυτός, δεν έμοιαζε με τους άλλους ούτε στο ανάστημα, ούτε στην διάπλαση του, γιατί είχε κάτι ξεχωριστό, είχε θεϊκή μεγαλοπρέπεια. Τα μάτια του άστραφταν γεμάτα ερωτισμό, ακόμη και τα κέρατά του ήταν μικρά και κομψά σαν να ήταν τορνεμένα από χέρι καλλιτέχνη, ενώ ανάμεσά τους έλαμπε ένα σχήμα που θύμιζε αστέρι.

Η Ευρώπη εγελάστηκε από την ομορφιά και τη γαλήνη του ζώου, το χάιδεψε και το στόλισε με λουλούδια και κάθισε στη ράχη του. Τότε ο ταυρόμορφος Δίας, καθώς τώρα πια είχε επάνω του αυτό που ήθελε, αναπήδησε στα πόδια του και προχώρησε σιγά-σιγά, χωρίς όμως να μπορούν να τους προφτάσουν οι συντρόφισσες της. Όταν όμως είδε μπροστά του την ανοιχτή θάλασσα που ήταν το γαλάζιο Αιγαίο, ανέπτυξε ταχύτητα και μ' ένα πήδημα βρέθηκε στο πέλαγος, με το πολύτιμο φορτίο.

Άρχισε λοιπόν να διασχίζει την «πολύφλοισβο» και

«ηγήεσσα», πάντα, με την Ευρώπη στη ράχη του και με τη συμπαράσταση του Ποσειδώνα και της Αμφιρίτης που με συνοδεία από Τρίτωνες και Νηρηίδες γαλήνευαν τα νερά, μέχρι που έφτασαν στην Κρήτη.

Η Ευρώπη κατατρομαγμένη, από το αναπάντεχο ταξίδι άρχισε να καταλαβαίνει ότι υπήρχε κάποια θεϊκή εντολή κι ότι δε θα ξανάβλεπε πια τις όμορφες ακρογιαλιές της Τύρου που ήδη είχαν αρχίσει από πολύ ώρα να χάνονται στον ορίζοντα.

Ο Αγήνωρ έμαθε την απαγωγή της κόρης του απελπισμένος, όπως και η γυναίκα του Τηλέφασσα, κι έστειλαν τους γιους τους να βρουν την αδελφή τους ή να μην ξαναγυρίσουν στην πατρική γη.

Τα καράβια ξεκίνησαν αμέσως για μακροχρόνιες αναζητήσεις που απέβησαν άκαρπες. Έτσι αναγκάστηκαν οι τέσσερις γιοι να ιδρύσουν πόλεις και βασιλεία σε διαφορετικούς τόπους. Ο Φοίνιξ εγκαταστάθηκε στη Φοινίκη (Σιδώνα, Τύρο) αφού πέθανε ο πατέρας του, που πήρε τ' όνομα του, το ίδιο έγινε και με τον Κίλικα που ίδρυσε την Κιλικία, ενώ ο Θάσος αποίκησε στη Θάσο. Ο Κάδμος, αφήνοντας την Τύρο μαζί με την μητέρα του στην αναζήτηση

της Ευρώπης, περιπλανήθηκε για χρόνια και απ' όποια πόλη κι αν περνούσε πρόσφερε θυσίες στους θεούς. Όταν κάποια στιγμή έφτασαν στην Θράκη, η Τηλέφασσα πέθανε από απελπισία για τη χαμένη κόρη της. Τότε ο Κάδμος, ακολουθώντας υπόδειξη του Μαντείου των Δελφών, ίδρυσε τη Θήβα, της οποίας η Ακρόπολη ονομάστηκε από τότε Καδμεία (Ηρόδ.,-2,44,4 και Διόδωρος Σικελιώτης 4,60,2).

Στη συνέχεια, όταν το ζεύγος έφτασε στην Κρήτη, ο ταύρος εξηφανίσθη, διότι ανέβηκε στον ουρανό κι έγινε ο γνωστός αστερισμός στο ζωδιακό κύκλο, που στα σύμβολα και στους χάρτες της ουρανογραφίας παρουσιάζεται μισός διότι το άλλο μισό του είναι βυθισμένο στην θάλασσα. Κατά το ποίημα όμως του Οράτιου και κατ' άλλους συγγραφείς,

όταν η νεαρά κόρη άρχισε να κλαίει απελπισμένη που βρέθηκε μόνη σ' ένα ξένο τόπο, παρουσιάστηκε η θεά Αφροδίτη μαζί με το γιο της Έρωτα και της είπε:

«Άφησε τους λυγμούς, διότι επελέγης για μια μεγάλη τύχη. Τώρα είσαι η σύζυγος του ανίκητου Δία. Από σένα ένα μεγάλο μέρος της οικουμένης θα πάρει τ' όνομά σου».

Κατ' άλλη εκδοχή, η Ευρώπη ρωτάει ποιος τάχα

θεός είναι αυτός; Και τότε εκείνος της απήντησε φανερώνοντας ποιος είναι. «Είμαι ο Δίας», της είπε, «η Κρήτη σε υποδέχεται τώρα («Κρήτη δε, σε δέξεται ήδη»), αυτή είναι η δική μου ώρα. Από μένα θα γεννήσεις γιους δοξασμένους, που θα βασιλεύσουν σ' όλους τους ανθρώπους».

Τότε ο Δίας πήρε ξανά τη θεϊκή μορφή του και της εξέφρασε το θείο ερωτά του όταν την οδήγησε στο ιερό βουνό Δικταίον Άντρον.

Υπάρχει όμως και η Φαιστός, που στη σπηλιά της ο Δίας, μεταμορφωμένος σε αετό, οδήγησε τη γήινη γυναίκα του. Οπότε ο γοητευτικός αυτός μύθος μας κάνει να σκεφτούμε ότι οι Κρήτες... είναι παιδιά του αετού-Δία. Στην Φαιστό υπήρξε λατρεία συνδεδεμένη με την Ευρώπη όπως μαρτυρούν και τα νομίσματά της με τον Τάλω όπου παρουσιάζεται σαν ένας γυμνός νέος, με φτερά στους ώμους για να περιδιαβαίνει την Κρήτη.

Κατ' άλλη εκδοχή, που θεωρείται από τους περισσότερους συγγραφείς η πιο ενδεδειγμένη ήταν η Γόρτυνα όπου καθώς μας αναφέρει ο Στέφανος Βυζάντιος το πανάρχαιο όνομά της ήταν Ελλωτίς.

Θεωρείται λοιπόν ότι ο πατέρας των θεών και των

Η Ευρώπη

ανθρώπων οδήγησε την Ευρώπη στην ωραία αυτή πόλη της Κρήτης κοντά σε μια πηγή με κρυσταλλένιο νερό κάτω από ένα πλάτανο. Εκεί έγινε ο Ιερός Γάμος που από την ένωση μαζί της γεννήθηκαν τρεις μυθικοί βασιλιάδες, ο θρυλικός Μίνωας, ο γενναίος Σαρπηδόνας και ο δίκαιος Ραδάμανθυς, που κυβέρνησαν αυτό το νησί, που είναι ο ακραίος φρουρός του Ελληνισμού. Το δέντρο αυτό κατά την παράδοση έμεινε αιθαλές.

Ούτε όμως οι Γορτύνιοι ξέχασαν αυτή την θεική ένωση που έγινε στον τόπο τους. Τα νομίσματα της Γόρτυνας που έχουν βρεθεί και είναι από το 500 π.Χ. φέρουν επί αιώνες παραστάσεις Ευρώπης πάνω πάνω στον ταύρο και με τον Πλάτανο που συνδέεται ο μύθος.

Αργότερα την πάντρεψε ο Δίας με το βασιλιά της Κρήτης Αστέριο. Αυτή την εκδοχή ασπάζονται ο Αισχύλος, Σιμωνίδης, Βακχυλίδης, Οβίδιος κι άλλοι συγγραφείς. Ο Δίας, έκανε τρία σπουδαία δώρα στην Ευρώπη. Τον περίφημο γίγαντα Τάλω (Απολλόδωρος 1,140-141) που ήταν επιφορτισμένος με την τήρηση των νόμων σ' όλο το νησί.

Κατά τις μαρτυρίες πολλών συγγραφέων, ήταν χάλκινος και προστάτευε την Κρήτη πετώντας τεράστιους βράχους σ' όποιο πλοίο την πλησίαζε. Τα άλλα δώρα ήταν ένας χρυσός σκύλος που ποτέ δεν έχανε το θήραμα του και μια φαρέτρα της οποίας τα βέλη επετύγχαναν πάντα το στόχο.

Μετά το θάνατο της Ευρώπης, οι Κρήτες τη λάτρευαν με το όνομα «Ελλωτία», που είναι μία των επικλήσεων του Δία «Ελλωτος». Ο Ηρόδοτος θεωρεί ότι ο Μίνως δεν ήταν μυθικό πρόσωπο αλλά ο πρώτος που βασίλευσε στην Κρήτη με σοφία και δικαιοσύνη.

Όσον αφορά το όνομα της Ευρώπης, οι περισσότεροι συγγραφείς θεωρούν υπεύθυνο τον Κάδμο, που έδωσε στην κεντρική Ελλάδα το όνομα της αδελφής του και επικράτησε μέχρι σήμερα σε όλη την ήπειρο.

Τ' όνομά της ετυμολογικά, κατά την επικρατέστερη γνώμη, προέρχεται από τη λέξη «ευρύς» και «όψη» από το ρήμα «ορώ» - βλέπω. Δηλ. εκείνη που είχε ευρεία όραση.

Ο ερωτικός και γοητευτικός αυτός μύθος έχει κεντρίσει τη φαντασία πολλών καλλιτεχνών παλαιών και συγχρόνων ζωγράφων, γλυπτών, χαρακτών, αλλά και ποιητών και λογοτεχνών που ασχολήθηκαν ποικιλοτρόπως με το θέμα αυτό. Θα αναφέρω μερικά διαχρονικά έργα με καλλιτεχνικές παραστάσεις της Ευρώπης που περισώθηκαν σε αρχαία μνημεία ιδιαίτερα σε πήλινα αγγεία. Ένα από τα έργα αυτά ιστορικής περιόδου είναι η μετώπη του Ναού της Σελινούντος περί το 625 π.Χ. και η πολύ σημαντική παράσταση στον θησαυρό των Σικυωνίων στους Δελφούς γύρω το 550 π.Χ. Επίσης ένα από τα πιο σημαντικά έργα είναι του χαλκογράφου Πυθαγόρα

του Ρηγίνου με το γνωστό θέμα που γι' αυτό ήταν υπερήφανοι οι Ταραντίνοι (Τυρρηνοί). Πιστεύεται ότι αντίγραφο αυτού του έργου είναι το σύμπλεγμα που βρέθηκε στην Κρήτη από μάρμαρο και βρίσκεται τώρα στο Βρετανικό μουσείο. Ακόμα περίφημη είναι η πύλη της Βασιλικής του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, έργο του γλύπτη του 15^{ου} αι. Φιλάρετου, ψηφιδωτό του 1^{ου} μ.Χ. αι. από τις Σταβύες της Ν. Ιταλίας, αργυρός στατήρας της Γόρτυνος 5^ο- π.Χ. αι., σε αγγείο του 5^{ου} π.Χ. αι., κάλυμμα χάλκινου καθρέφτη πρώιμος 4^{ου} π.Χ. αι., ανάγλυφο από ελεφαντόδοντο εξάρτημα από έπιπλο 1ος-2ος αι. π.Χ., πήλινη μήτρα 3ος π.Χ. αι., πήλινο ανάγλυφο 4ου π.Χ. αι., μέταλλο από όνυχα (καμέο) 1ος-2ος μ.Χ. αι., εκμαγείο από διακοσμητικό μεταλλικό αγγείο 4ος-3ος π.Χ. αι., κόσμημα από όνυχα 1ος-2ος π.Χ. αι., θραύσμα ανάγλυφο πίθου πρώιμου 7ος π.Χ. αι. Ανάμεσα σε αυτούς που επιρεάστηκαν από τον ωραίο αυτό μύθο συγκαταλέγεται ένας πολύ εντυπωσιακός πίνακας του Βερονέζε που βρίσκεται στα ανάκτορα των Δόγηδων, επίσης ο Τισιάνος, ο Κλαύσιος Λοραίν, ο Ρέμπραντ, ο Μπουσέ, ενώ ο Β. Τσελλίνι φιλοτέχνησε ορειχάλκινο σύμπλεγμα θαυμάσιας τέχνης που βρίσκεται στη Ρώμη. Αλλά και από το 1610 που ο Γαλιλαίος ανακάλυψε το δορυφόρο του Διός, η Ευρώπη εγκαταστάθηκε στον ουρανό και έγινε αστέρι.

Αλλά φαίνεται ότι το θέμα είναι δημοφιλές και επί των ημερών μας. Το 1978-79 έγινε ένας διαγωνισμός για τη διακόσμηση του συνοριακού περάσματος που βρίσκεται στο Βερολίνο στην Friedrich Strasse. Ο J. Grotzke κέρδισε για τη μακέτα του «Η Ευρώπη στην πλάτη του ταύρου, ενώ κάνει ισοροπίας, πάνω στο τείχος».

Ήταν μία πολιτική αλληγορία που συνέδεσε τον αρχαίο μύθο με τη σημερινή πραγματικότητα, μέσα στο όραμα για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ιδέας. Συναισθηματικά για την ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνηγόρησαν και οι πρόγονοί μας οι οποίοι έδωσαν και το ίδιο το όνομά της μέσω της Κρήτης.

Βιβλιογραφία

«Αρπαγή της Ευρώπης» (Συλλογική εργασία) Αθήνα 1997

Γ. Γιατρομανωλάκης «Ο μύθος της αρπαγής της Ευρώπης στην Αρχαία Ελλάδα

Ιλιάδα, Όμηρος, εκδόσεις Ιδιοθέατρον-Γεωργιάδης

Εγκυκλοπαιδικό λεξικό Ελευθερουδάκη

Χρονογραφία, Ιωάννης Μαλάλας, εκδόσεις Ηλιοδρόμιον

Μεγάλη Ελληνική Μυθολογία, Ζαν Ρισπέν, εκδόσεις Βίβλος 1953

Ελληνική Μυθολογία, Σοφία Σούλη, Toubis

Εγκυκλοπαίδεια, Χάρη Πάτση

Ευρώπη, Μόσχος

Η Γιαγιά από τις Διδύμες του 1928 (Φωτο Π. Παπαχατζηδάκη)

Μοναξιά

Στη μοναξιά φόρεσα κορδέλα κόκκινη.
Την περπάτησα στις μέρες,
στις ώρες, στις στιγμές.
Έχασα το χρόνο.

Στη μοναξιά φόρεσα κορδέλα πράσινη.
Την περπάτησα σε ρυπαρούς δρόμους,
πλατείες αναρχικές, σοκάκια στενά.

Στη μοναξιά φόρεσα κορδέλα κίτρινη.
Την περπάτησα σε σαλόνια καθώς πρέπει,
συζητήσεις περί ανέμων, καφέδες και τέια.

Στη μοναξιά φόρεσα κορδέλα μαύρη.
Βοήθεια!
Το ουράνιο τόξο βασίλεψε...

Ε. Παπαζή

Περιεχόμενα

Το Νέϊ	Μιχ. Αργυρόπουλου	2
Ο ποιητής και πολιτικός Μιχ. Αργυρόπουλος		2
Ευχαριστούμε θερμά		2
Καλοκαίρι	Βαγγέλη Ρουφάκη	3
Μαίρη Παπακωνσταντίνου η Αρχόντισσα της Τέχνης	Δρ Σεβ. Χαβιάρα-Καραχάλιου	4
Η σεμνότητα επιβραβεύεται... δεύτερη φορά εκτός Χίου	Βαγγέλη Ρουφάκη	6
Εκλογές σε Δαφνούσιους Συλλόγους	Βαγγέλη Ρουφάκη	6
Οινούσσες	Γεωργίου Δανιήλ	7
Περί Οινουσσών... Αντιγραφή-Σχόλιο Δ. Μελαχροινούδη	Ι. Αβδελιώδη	9
Δημοτική Πινακοθήκη Χίου, 10 χρόνια προσφορά στην Τέχνη	Βαγγέλη Ρουφάκη	10
Η μπαλάντα του ναύτη	Αντώνη Λάρδα	10
Ο Ξενοφών Δάντης και οι Ολυμπιακοί Αγώνες	Βαγγέλη Ρουφάκη	11
Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων	Ξενοφόντος Στ. Δάντη	11
Η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων-Σύγχρονες Ολυμπιάδες	Ξενοφόντος Στ. Δάντη	12
Φωτογραφικό Αφιέρωμα στη Μαίρη Παπακωνσταντίνου	Βαγγέλη Ρουφάκη	14
Η Χίος με τα μάτια των άλλων...	Βαγγέλη Ρουφάκη	16
Επιστολή-Χίος, Ιωνικός Πολιτισμός	Ελενας Ψαραλίδου-Φιλιππιτζί	16
Τα Λαζαρεττάκια του Δαφνώνα	Σεβαστής Χαβιάρα Καραχάλιου	19
Το Αρχείο μου	Βαγγέλη Ρουφάκη	23
Γράμματα από τους αναγνώστες μας		22
Από την Ελληνική Μυθολογία - Η Αρπαγή της Ευρώπης	Μαίρης Παπακωνσταντίνου	23
Η Γιαγιά από τις Διδύμες του 1928	Περικλή Παπαχατζηδάκη	26
Μοναξιά	Ε. Παπαζή	26
Περιεχόμενα		26
Η Χωριατοπούλα	Μιχ. Αργυρόπουλου	27

Η ΧΩΡΙΑΤΟΠΟΥΛΛΑ

- Πόσο πουλάς τη ζάχαρη με τα γλυκά σου χείλια;
- Διαβάτη, δε σου την πουλώ κι αν δώσεις γρόσια χίλια.

- Πόσο πουλάς τ' αστραφτερά στα μάτια σου διαμάντια;
- Τ' αστέρια, που όλοι χαίρονται, τα βλέπουν απ' αγνάντια.

- Και πόσο τα τριαντάφυλλα στα φρέσκα μάγουλα σου;
- Του κόσμου της τριανταφυλλιές πριν μάσε, και φαντάσου.

- Και των μαλλιών σου δεν πουλάς τον έβενο; Και πόσο;
- Τη νύχτα ποιος αγόρασε, για πούλημα να δώσω;

- Πόσο πουλάς των δυο φρυδιών τα μαύρα τα τοξάρια;
- Ποιος είδε και ποιος πούλησε, λες, δυο στερνά φεγγάρια;

- Πόσο πουλάς των άσπρων σου λαιμών τ' αγνά τα χιόνια;
- Ρώτα ένα αητό, που στου βουνού ζει τις κορυφές αιώνια.

- Και δεν πουλάς τα κάλλη σου και της τιμής τα κρίνα;
- Αυτά `ναι πάντ` απλήρωτα κι ατίμητα είναι εκείνα.

- Και ποια `ναι της λαχτάρας μου, που εσκλάβωσες, τα λύτρα;
- Ο γάμος είναι ο μετρητής κ' η εκκλησιά η πουλήτρα.

- Και γιατί δίνεις χάρισμα της γλώσσας το φαρμάκι;
- Διαβάτη, τα πολώπαμε και τράβα το σοκάκι...

Η Αρπαγή της Ευρώπης
Ο μύθος στη σελίδα 23